

ONLINE KOMMUNIKÁCIÓ ÉS MARKETING A KÖNYVTÁRAKBAN

– a Könyvtári Intézet K2 továbbképzési sorozatának szakmai napja

Az OSZK Dísztermében 2019. március 19-én, megrendezett szakmai napon az előadások a marketing és a kommunikáció témakörét vizsgálták meg könyvtári környezetben. Az előadók között marketing és könyvtári szakemberek is voltak.

A napot *Buxbaum Barna* nyitotta, aki a Digitális marketing trendekről tartott előadást. Elsőként az átláthatóság (transparency) fogalmára hívta fel a figyelmünket. Erre a kifejezésre inkább a pénzügyekkel kapcsolatban asszociálunk, mégis egy fontos eleme a marketingnek. Az átláthatóság egyben a bizalom kiépítését is jelenti. Ha folyamatainkat, programjainkat meg merjük mutatni, betekintést

adunk a kulisszák mögé, elérhetjük, hogy az emberek sajátjuknak érezzék az adott eseményt. Az előadás során szó esett az influencer marketingről. Az influencer olyan személy, aki ráhatással van a célközönségünkre. Ilyen személyt találhatunk is vagy ki is emelhetünk, felismerve a ráhatását a többiekre. Az előadás további részében a tartalommarketinget jártuk körbe. A videós tartalmak újra népszerűek lettek. A fiatalok körében a TV előfizetés csökkenése látszik, helyette oktató tartalmú videókat néznek például a YouTube-on. Akár

K2 továbbképzési sorozat
A Könyvtári Intézet szervezésében:
ONLINE KOMMUNIKÁCIÓ
ÉS MARKETING
A KÖNYVTÁRAKBAN

10:00 – 10:15: Köszöntő

10:15 – 10:45:
Buxbaum Barna
[online marketing szakértő]
Digitális marketing trendek

10:45 – 11:15:
Békési Károly
[e-kereskedelmi szakértő, IBUSZ
Utazási Irodák Kft.]
A Google Analytics mérési
lehetőségei

11:15 – 11:30: Szünet

11:30 – 12:00:
Sudár Annamária
[Szágos Széchényi Könyvtár]
Bibliotheca Corvina Virtualis

12:00 – 12:30:
Sümeginé Lehotai Edit
[SZTE Klebelsberg Könyvtár]
Nem minden könyvtáros
grafikus, nem minden grafikus
könyvtáros - avagy annak (is)
kell(ene) lennünk?

a marketing stratégia része lehet, hogy a termékünkről oktató videót készítünk, vagy akár webinar rendszert dolgozunk ki. A podcastok, az online rádiózás új reneszánszukat élik például az ingázás miatt. Az írásos tartalmak átalakulását figyelhetjük meg, a klasszikus cikk már nem elég. Kombinálni kell a különböző tartalmakat, *videó+hang+diktált* szöveg. A social media marketing egyik tévhite, hogy mindenhol ott kell lenni. Ezzel szemben hasznosabb, hogy csak egy platformon legyünk jelen. Érdekeség, hogy a facebook és az instagram aránya nagy mértékben változott az előző évekhez képest.

Non-profit szervezeteknek érdemes még az adományozáson is elgondolkozni. Például a facebook lapot lehet módosítani non-profit szervezetre, így a rendszeren belül lehetőség adódik adományozásra. Az adatok követése és elemzése sokszor elmarad, így elveszítjük a befektetett erőfeszítéseket, megoldás lehet a kérdőívek, a technológia kihasználása. *Hasznos eszközök:* Google My Business, Google Analytics – honlap követése, Trello – projektek, Capturly – honlap követése, Buffer – közösségi platformok kezelése.

Békési Károly *A Google Analytics mérési lehetőségei* című előadásából megtudhattuk, hogy hogyan is működik a Google-nek ez a szolgáltatása. Bevezetésként elmondta, hogy a Google profilt alkot a használókból és ezen adatokat tudjuk később megtekinteni, mint a webhely látogatóinak információit. A GDPR szempontjából a honlapon mindig fel kell tüntetnünk, ha használunk ilyen programot. De miért is kell mérnünk a teljesítményünket? Az egyre erősödő reklámzajban folyamatosan lépést kell tartanunk, optimalizálnunk kell. Az utókövetés is nagyon fontos, hogy tudjuk, hol javíthatunk, módosíthatunk a folyamatainkon. Miért a Google Analytics-et érdemes használni? Ingyenes, piacvezető, a weboldalak közel 65%-án megtalálható. Elemzi a webes statisztikai adatokat. Egy gyors áttekintés során megnéztük, hogy hogyan is működik az Analytics a gyakorlatban.

Sudár Annamária a *Bibliotheca Corvina Virtualis* honlapról és a tematikus szolgáltatások sajátosságairól számolt be. A tematikus szolgáltatások esetében nagyon különböző megvalósításokról és tartalmakról beszélünk. Tematikus honlap készülhet egy kiállítás, egy emlékévk vagy akár egy szolgáltatás alapján is. A legfontosabb az elkészült honlapok utógondozása, hiszen az adott téma iránti érdeklődés csökkenésével sem szabad magára hagyni a honlapot. A tematikus honlapok jó alapot tudnak adni a közösségi médiás tartalmakhoz is. Ezen tematikus szolgáltatások előnye és hátránya, hogy nyitott rendszerek, tehát nincsen teljesen feltöltve még. Ha példaként megnézzük a *Bibliotheca Corvina Virtualist*, amelyet tekinthetünk a régi Corvina honlap megújulásának, megérthetjük, mit értünk nyitott rendszeren. A honlap célkitűzése a világ összes

Corvinájának felkutatása és egy helyen való szolgáltatása. Jelenleg 55 hazai és 9 külföldi Corvina található itt meg adatlappal és digitalizált formátumban. Maga a tematikus szolgáltatás a tudományos kutatásra is visszahat, hiszen a témakutatóknak el kell döntenük, mit tekintenek Corvinának és mit nem.

A szakmai nap zárásaként *Süimeginé Lehotai Edit* a *Nem minden könyvtáros grafikus, nem minden grafikus könyvtáros – avagy annak (is) kell(ene) lennünk?* címmel adott elő. Az SZTE Könyvtárában 3 fő foglalkozik a PR- és kommunikációval, ők készítik el az összes eseményre a szükséges marketing anyagot (szórólapok, plakátok, hirdetések stb.). Bővebben megismertük a *Kölcsönözz ki egy könyvtárost* szolgáltatás háttérét, ahol a meglévő tapasztalatokra és tájékoztatási tudásra építették fel a személyre szabott konzultációkat. A szakdolgozat.ek.szte.hu címen a hallgatók a téma megadásával együtt időpontot is tudnak foglalni egy adott tájékoztató könyvtárhoz. A szolgáltatás népszerűsítéséhez különböző eszközöket használtak, mint a honlap, különböző infografikák, névjegykártya, videók és nyílt napok. Mindezen marketing eszközöket más szolgáltatások népszerűsítéshez is igénybe veszik. Könyvtári területen az ingyenes megoldások élveznek előnyt. Pár jól hasznosítható program: Scribus (kiadványszerkesztő) Inkscape (vektorgrafika) Gimp (pixelgrafika). Létezik számos online is elérhető eszköz, mint a Canva, a Pictochart, a Pixlr, a Pablo és a Vectr.

Az előadások szünetében a Könyvtári Intézet könyveiből készített szakirodalmi válogatásba lapozhattunk bele.

Bétéri Barbara
Tiszántúli Református
Egyházkerület Nagykönyvtára

INTERNET FIESTA 2019 ZÁRÓKONFERENCIA

Az immár két évtizedes múltra visszatekintő Internet Fiesta zárókonferenciájának 2019. március 28-án a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár adott otthont.

Az idei Fiesta 660 településen zajló, a legkülönbözőbb rétegeket megszólító több mint 2000 programjáról a projekt honlapján tájékozódhatunk: <http://fiesta.kjmk.hu/Default.aspx>.

Dr. Fodor Péter, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár főigazgatójának köszöntője után első előadóként *dr. Bakonyi Péter* (Széchenyi-díjas vezető tanácsadó, Budapesti Műszaki Egyetem) *Az Internet Fiesta 20 éve. Visszatekintés és jövőkép* című előadásában a projekt kezdeteiről és hazai meghonosításáról beszélt. Az Európában 1999-ben, Magyarországon 2000-ben induló törekvés (Fiesta) céljai az első tíz évben a következők voltak: internet-hozzáférés mindenki számára, az internet használatának népszerűsítése, az európai kultúra digitalizálása. A legfőbb jellemzője az évtizednek, hogy az internet felhasználók száma folyamatosan és rohamosan nőtt. 2010 és 2020 közötti években a mobil és vezeték nélküli eszközök széles körű elterjedésének lehetünk tanúi. Napjaink feladata felhasználó-orientált szemlélettel az internet széles körű működtetése, felhasználásának tanítása.

A következő előadó, *Alföldi István* (Neumann János Számítógép-tudományi Társaság, ügyvezető igazgató) *a Neumann János Társaság, mint együttműködő partner* című előadását a szervezet jelmondataira és szlogenjeire építette. A tavaly 50 éves szervezet a három „igen” szellemében működik: igény, ismeret, infrastruktúra. *Igény*: felkelteni a széles körű érdeklődést az internet iránt; *ismeret*: informatikai hozzáférést és képességet mindenkinek; és az informatikai

eszközfejlesztés (infrastruktúra) folyamatos tudatosítása és követése. A Neumann Társaság 1997-ben megfogalmazott jelmondata, egyben feladata: a múlt értékeit megőrizni, a jelenhez alkalmazkodni, a jövőt befolyásolni.

Ramháb Mária (IKSZ elnök) *A könyvtárak szerepe az Internet Fiesta két évtizedében* fel-szólalásában azt a kérdést tette föl, hogy miért a könyvtárak vállalták annak idején az Internet Fiesta meghonosítását Magyarországon? Azért, válaszolta meg a kérdést, mert a könyvtárosok innovatív gondolkodásúak, készek és tudnak változni, és mivel hálózatban működnek, képesek összefogni. Áttekintve az Internet Fiesta szlogenjeit, „hívószavait” 1999-től látható, hogy a Fiesta mindig aktuális, kurrens és innovatív volt. Az első tíz évben a könyvtárak felkeltették az érdeklődést az internet és az ilyen jellegű szolgáltatások iránt, megtanulták és meghonosították a virtuális kommunikációt. A második tíz évben, immár országos sajtóvisszhang mellett a könyvtárak szorosabbra fonták az együttműködést egymással; hagyományt teremtettek a digitális kultúra terjesztésében, a társadalom legszélesebb rétegeit megszólítva; a gyorsan változó informatikai eszközök segítségével és használatával megtanulták a korszerű internetes kommunikációt. A siker kulcsa a sok munka és a személyesség, a személyes kapcsolat volt, éppen ezért a jövő feladata, hogy ez utóbbi a robotika világában is megmaradjon.

Dr. Vámos Tibor (Széchenyi-díjas akadémikus) *Könyvtárosok az Információs óceánon* című nagyívű előadását azzal indította, hogy minden korban voltak olyanok, akik egy-egy újdonság felfedezése és elterjedése után a kultúra halálát hirdették. Az internet elterjedésével a könyv

halálát, a fotó megjelenésével a festészet halálát, a filmmel a színház halálát. Holott az igazság az, hogy ezek gazdagították az emberi kifejezési formákat, újabb és újabb lehetőséget és egy-egy új nyelvet teremtve a kultúra területén. Napjainkban a robotok megjelenésével és terjedésével attól félhetünk, hogy veszélyben a humánus, megszűnik az emberiség, megszakad az emberiség története. A gép, a gépek megjelenése és fejlődése, időről időre jelentős állomást jelentettek az emberi kultúra fejlődésében; gazdagítva az ember létét és életét. Napjainkban egy erősen technikai hátterű társadalom és világ épül. Nagy felelősség, hogy a legfőbb cél, a humánus és maga az ember ne károsodjon, hanem kiteljesedjen, növekedjen. A könyvtárosnak már régen nem a szerzeményezés és katalogizálás a feladata – mondta az akadémikus. A könyvtáros napjainkban többek között pszichológus és szociológus, aki tudja, kinek, mit, hogyan és miért kell a kezébe adnia. A könyvtáros nyelvész: a világnyelvek mellett a gépi nyelveket tárja fel, használja és tanítja. A könyvtáros jogász, aki eligazodik a másolás, a plágium, szerzői jog, szabad hozzáférés tengerében. Vagyis a könyvtáros révkalauz, aki segít eligazodni az információs óceánon.

Lengyelné dr. Molnár Tünde (Eszterházy Károly Egyetem, Média-informatika Tanszék egyetemi docense) *A könyvtárak kihívásai és lehetőségei a XXI. században* című előadásában áttekintette az ipari forradalmak jellemzőit. A negyedik ipari forradalom idején, napjainkban, nagyon gyorsan változik minden, így gyorsan is kell reagálni a változásokra. A most zajló ipari

forradalom legfőbb jellemzői a fentiek mellett a változékonyság (volatilitás), a demográfiai mutatók átrendeződése, a globalizáció, a big data, a digitális darwinizmus, a lakóhely és munkahely váltások, a tanítás-tanulás átalakulása. A 21. századi legfontosabb emberi kompetenciák: az információtechnológiai és pénzügyi ismeretek, a kritikus gondolkodás, a kreativitás, a játékos és élethosszig tartó tanulás. A könyvtárral és könyvtárosokkal kapcsolatban az IFLA által megfogalmazott trendek mindezzel párhuzamosan: a könyvtár az online oktatás, a közösségi és folyamatos tanulás helye, ahol a könyvtáros új ismereteket hoz létre és oszt meg. A gyűjteményközpontú szemléletet napjainkban az ügyfél és élményközpontú szemléletnek kell felváltania, melyek a közösségi létezés és tanulási élményekhez kapcsolódnak.

Utolsó előadóként *Sugár Sára* (Abacusan Stúdió Okatatószervező Nonprofit Kft.) *A robotok már a Könyvtárban vannak! Hogyan kerül a robot a könyvtárba?* címmel az Abacusan Stúdió tevékenységét mutatta be.

Délután az Internet Fiesta kiemelkedő eseményeiről hallhattunk tudósításokat. A szolnoki, a vásárosnaményi, a békési könyvtárak vezetői ismertették, és a FSZEK könyvtárosa mutatta be a helyi eseményeket. A Szabó Ervin Könyvtár munkatársa elmondta, hogy az alapvetően közkönyvtárakat megmozgató projekthéten idén két szakkönyvtár is szervezett programokat, az Országos Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár, valamint az Országos Idegennyelvű Könyvtár.

A zárókonferencián az egyes előa-

dások között és a nap végén Ramháb Mária, az IKSZ elnöke okleveleket és ajándékokat adott át azoknak az informatikus és könyvtáros szakembereknek, valamint könyvtáraknak, akik a mindenkor és mostani projekthéten kiemelkedően sokat tettek az Internet Fiesta sikeréért.

A zárszóban *Ramháb Mária* arról szólt, hogy jó élmény az, amikor külsősök meglátják és értékelik a könyvtárak és könyvtárosok jó munkáját. Szomorú, hogy olyanok is vannak, akik nem tudnak rólunk semmit. Folyamatos feladat, hogy

ezt a szélsőséges vélekedést közelítsük egymáshoz. Figyelmeztetett: csak a munkánkkal tudjuk megmutatni, hogy kik vagyunk, mit és hogyan teszünk. Csak a fáradozás hozhat jó eredményeket, olyan pozitív értékeléseket és véleményeket rólunk, amely megerősítésre mindannyiunknak és folyamatosan szükségünk van.

Ásványi Ilona
Egyházi Könyvtárak Egyesülete
elnök

KOMPETENCIÁK ÉS TRENDEK

MKE KONFERENCIA – 2019. ÁPRILIS 3. OSZK

Immár negyedik alkalommal szervezett a Könyvtárosi kompetenciák témában – idén *Kompetenciák és trendek* címmel – nemzetközi tudományos konferenciát az MKE 2019. április 3-án az OSZK-ban.

A szervezők, *Barátné Hajdu Ágnes* elnök és *Gerencsér Judit* főtítkárs asszony különös figyelmessége volt, hogy a konferencia előadóit már előre megismerhettük az MKE honlapján: <https://mke.info.hu/>

Barátné Hajdu Ágnes MKE elnök asszony köszöntője után az első megszólaló *Giuseppe Vitiello*, az EBLIDA igazgatója, a tudásmenedzsment elismert nemzetközi szakértője volt. *Open access, open knowledge, open-minded libraries: the EBLIDA vision for libraries in Europe* (Nyílt hozzáférés, nyílt tudás, nyitott könyvtárak: az EBLIDA ajánlásai az európai könyvtárak számára) című előadása elején, Pascal „mi lett volna ha” gondolatát idézte. Azt vetette fel, hogy mi lett volna, ha a könyvtárak az internet megjelenésével egy időben azonnal vállalták volna a digitális tartalmak gyűjtését, őrzését és közzétételét a kiadók helyett, felidézve a kiadók kezdeményezte TULIP Projektet, az

Elsevier Electronic Subscriptions (EES) elődjét. Elmondta, hogy a könyvtárak csak napjainkban kezdenek ébredni, és úgy látszik, még mindig nem dőlt el, hogy a digitális tartalmakkal kapcsolatos feladatokat a kiadók vagy a könyvtárak vállalják-e magukra. Ezután az EBLIDA új stratégiai tervének vázlatát ismertette. A terv figyelembe veszi azt, hogy szerte Európában milyen a könyvtárak megítélése politikai, jogi, társadalmi szempontból. A szervezet ajánlása a valóság elemzésén alapuló adminisztratív és operatív segítséget kíván nyújtani a könyvtárak számára. Azt is tartalmazza, hogy a nyílt hozzáférés a tudományos folyóiratokon kívül egyéb tudományos dokumentumokra és más műfajokra is ki kellene terjeszteni. Ehhez persze egyrészt új, egységes európai szerzői jogi jogszabályalkotás szükséges. Másrészt pedig tekintettel kell lenni a kor olyan kihívásaira és feladataira, olyanokra, mint az infokommunikációs kultúra, a minőségi oktatás, élethosszig tartó tanulás, mesterséges intelligenciák, a szegénység felszámolása, esélyteremtés, a fenntartható fejlődés, a környezettudatosság stb. E kihívások között kell felismerniük a könyvtáraknak a feladataikat és esélyeiket,

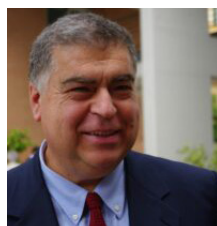
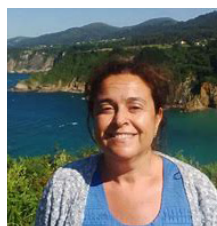
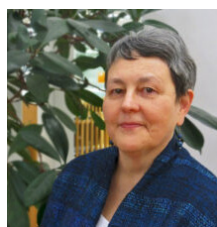
hogy ne szalasszák el – „mi lett volna ha” – lehetőségeiket.

Második előadóként *Barátné Hajdu Ágnes*, az MKE elnöke, az IFLA Igazgatósági Tanácsának tagja ismertette az *IFLA új stratégiáját*. Ezután *Tuula Havisto* (kulturális igazgató, Helsinki City Library – Oodi, Finnország) mutatta be a gyönyörű, korszerű, a 21. századi kívánalmaknak megfelelő, sőt irigylésre méltó Oodi könyvtárat, mely a szakmaiság maximális érvényesülésével, a szakemberek kiváló együttműködésével kialakított koncepció nyomán valósult meg. (*The concept of the new Helsinki Central Library Oodi – what does it mean to professionals and professional skills?*)

Utána *Kiss Gábor*, az MKE elnökségi tagja, a zalaegerszegi Deák Ferenc Megyei Könyvtár igazgatója *Off-line könyvtárosok, on-line használók... Innovatív megoldások a könyvtári szolgáltatások szervezésében* címmel a 21. századi kihívásokról beszélt. Arról, hogy a helyben, (off-line) működő könyvtárainkat ma már bárki, bárhol (on-line) elérheti. Míg a társadalom és benne a könyvtárosok nagy részében még mindig hagyományos könyvtárkép él, a fiatalabb, interneten szocializálódott generációk már más igényekkel lépnek fel. A könyvtár ez utóbbiak számára tudásközpont és a közösségépítés helye. Azt kívánják és várják el, hogy az információhoz gyorsan, pontosan, nyílt platformokon jussanak hozzá. A könyvtárosoknak tehát ahhoz, hogy a könyvtárhasználók elégedettek legyenek, új, korszerű, naprakész tudással kell rendelkezniük, ismereteiket tanulva-tanítva kell

folyamatosan szinten tartaniuk és továbbadniuk. A továbbiakban a zalaegerszegi könyvtár jó gyakorlatait, programjait mutatta be, mint a *Légy tudatos internetező!* projekt, a *ZEGerésző* című online helyismereti játék, vagy a *Byte-ok között barangoló* internetes vetélkedő és a *Booker Kids* meseolvasó, történetmesélő alkalmazás.

Blanca Rodriguez Bravo (University of Leon, Spanyolország) *Developing research support services in Spanish academic libraries* címmel a spanyol egyetemi könyvtárak hálózatáról, a kutatást és oktatást támogató szolgáltatásairól, illetve ezek fejlődéséről és fejlesztéséről beszélt. A spanyol egyetemi könyvtárak működését 2011-től törvény szabályozza, mely előírja egyetemi könyvtárak együttműködését a nyílt hozzáférés (OA – Open Access) szellemében. Korábban a kutatók, a felsőoktatásban részt vevő oktatók, hallgatók és felsőoktatási könyvtárak között nagyon gyenge volt a kapcsolat, a könyvtárakban az információk – dokumentumok – megőrzésén volt a hangsúly. Felmerült a kérdés, hogy egyáltalán szükség van-e még napjainkban könyvtárakra? Spanyolországban 2016-ban végeztek egy felmérést, mely a felsőoktatási könyvtárak szolgáltatásainak vizsgálatára irányult. A felmérés eredményeként kiderült, hogy a felsőoktatási könyvtárakban milyen modern szolgáltatások felelhetnének meg a 21. századi elvárásoknak, melyek segítenék a kutatók, oktatók, hallgatók munkáját. Ezek: a kutatók számára tudományos tartalmak előállítás: bibliográfiák szerkesztése vagy különböző projektekben szakmai anyagok

elkészítése, továbbá adatok validálása, adatbázisok és bibliometriai indexek használatának tanítása, kiadványok létrehozása, eligazodás a szerzői jogi ismeretekben stb. A személyes szolgáltatások mellett virtuális szolgáltatásokra is szükség van, mint pl. a távhasználat, távoktatás, az élethosszig tartó tanulás támogatása.

A délelőtti utolsó előadó *Mauro Guerrini* (University of Firenze, Olaszország) volt, aki *From Domanovszky to metadata* című előadásában, tekintettel a budapesti helyszínre, nagyon figyelmesen, emléket állított Domanovszky Ákosnak, a katalógizálás nemzetközi híru szaktekinthelyének. Egy könyvtár, a könyvtár

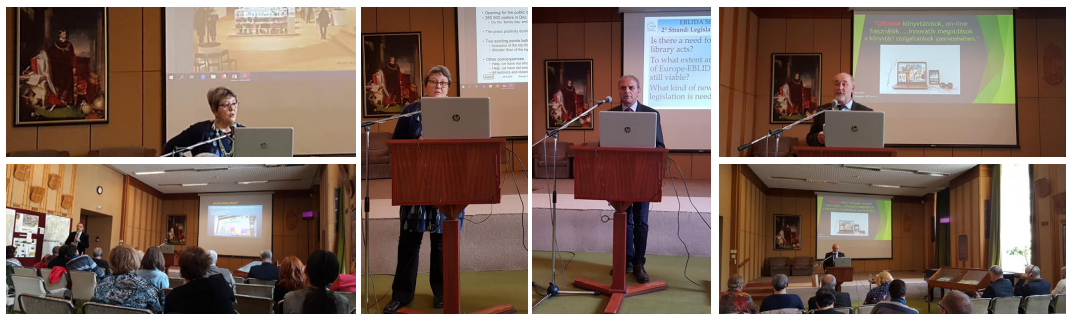
– Domanovszky Ákos szerint – akkor éri el célját, ha jó katalógusokat épít. Ez az elv az internet világában is érvényes, állította az előadó. A katalógus a könyvtárak egyik legfontosabb kompetenciája – ezt mondhatjuk napjainkban is. Az internet elterjedésével egy időben az IFLA munkatársai újragondolták a katalógusok és a katalógizálás modern ismérveit. Így született meg az FRBR (Functional Requirements for Bibliographic Records) modell, mely a használat, a könyvtárhasználók szemszögéből vizsgálta a katalógusokat. Napjainkban az internet, a mesterséges intelligenciák, adatelemzési módszerek stb. lehetővé teszik a dokumentumok maximális, korábban legfeljebb sejtett mélységű feltárását. Az információk közötti összefüggések és kapcsolatok széles körét tárják elénk, ezzel komplex szolgáltatások lehetőségét kínálják fel. Mindez új kompetenciákat kíván meg a könyvtárostól, olyanokat, mint az információs proto-

kollok és különböző kommunikációs nyelvek ismerete. Mindeközben a google és társai nagy nyomást gyakorolnak a könyvtárakra és a könyvtárosokra. De az elgépiesítéssel szemben a személyesség és a humánum biztosításában, a kritikus gondolkodás érvényesítésével, az információk validálásában és revidálásában és még sok egyéb tényező okán továbbra is fontos szerepe van a könyvtáraknak és könyvtárosoknak napjainkban.

Ebéd után *Ásványi Ilona*, az Egyházi Könyvtárak Egyesülete elnöke *...férfinak ÉS nőnek teremtette... (Ter 1, 27b) Könyvtárosnők és könyvtárosok (!) egyházi könyvtárakban* című előadásában a különböző előítéleteket és vélekedéseket kiigazítva azt bizonyította egy kérdőíves felmérés segítségével, hogy vannak női vezetők az egyházi könyvtárak élén napjainkban, akik felsőfokú szakképzettséggel és egyéb felsőfokú végzettséggel bírnak, és tudásuk nem elavult. A vezetői pozíciót az utóbbi időben pályázati úton nyerték el; nemcsak a vallási elkötelezettségük vagy teológiai végzettségük számított, és az ismeretség. Vezetői státuszuk nem formális, a sajátos, a világiaktól eltérő egyházi fenntartók bevonják őket az intézmény fenntartását és működtetését érintő kérdésekre: gazdálkodás, költségvetés, humánerőforrás, pályázttalás, szervezeti kultúra stb. (Szerkesztett, bővített előadása olvasható lesz a szaksajtóban és később az EKE honlapján.)

Utána *Serap Kurbanoglu* (University of Ankara, Törökország) beszélt az információs írástudásról, szakterületéről, és – saját bevallása szerint – kedvenc érdeklődési területéről *Information*

Literacy as a Transversal Competency (Az információs írástudás, mint transzverzális kompetencia) címmel. A mai, folyamatosan változó világ újabb és újabb kompetenciákat kíván meg tőlünk. Az előadó véleménye szerint a kompetencia készség, tudás és attitűd is, mely segít az egyénnek és a közösségnek, hogy sikeresen teljesítsen a magánéletében és a munka világában (közösségi életében). Az alapkompentenciák vagy kulcskompetenciák meghatározása nem könnyű feladat, vallotta be az előadó. Éppen ezért különböző listák léteznek, melyek a kompetenciákat többféleképpen osztályozzák. Ezek közül mindenki által ismert a PISA, ami az oktatás szempontjaira koncentrál, vagy a DeSeCo, ami az információs műveltséget veszi számba, bár ez utóbbi kompetencia ma már szinte minden listán szerepel. Kérdés, hogy a könyvtárosok és a könyvtárhasználók milyen kompetenciákkal bírnak? Bírnak-e azokkal a kompetenciákkal, melyek segítenek a mai világban eligazodni? A kutatási eredmények azt mutatják, hogy az énkép és a valóság között nagy a szakadék, az önbizalom nagyobb, mint a valós képességek, ismeret, attitűd. A feladat az, hogy ezt a távolságot csökkentsük, sőt áthidaljuk – valós ismeretekkel.

A következő előadó, *Rabbi Zsolt* (Pélmonostori Városi Könyvtár) a kisebbségi létben élők könyvtárosi kompetenciáiról beszélt *Könyvtáros kompetenciák a horvátországi magyarság szolgálatában* című előadásában. Könyvtára, a Horvátországi Magyarok Központi Könyvtára is egyben, háromnyelvű környezetben működik,

ez nagymértékben meghatározza a könyvtár gyűjteményét, szolgáltatásait, működését.

Ezután *Tomasz Gruszkowski* (National Library of Poland, Lengyelország) a Lengyel Nemzeti Könyvtár digitális projektjeit ismertette. (*Open the Library, Now. Digital Projects of National Library of Poland.*) A nyitott könyvtár, nyílt hozzáférés szellemében működő könyvtár szlogenje: Nyissuk meg a könyvtárakat! Most! A könyvtárosok azt vallják, hogy egy könyvtár (a könyvtár) nem a könyvek tárháza, hanem az információ megtalálásának otthona. Abban, hogy így működjön a könyvtár, fontos szerepe van a könyvtárosnak. Ezen kívül az előadó beszélt a lengyel könyvtárakról, a könyvtári terület összefogásáról, a lengyel könyvtári törvényről, mely többek között előírja az elektronikus kötelezpéldány szolgáltatást. Bemutatta azt az e-dokumentum adatbázist, mely felhasználóbarát és akár e-ISBN alapján is kereshetünk benne.

A záróelőadást *Szöcs Endre*, a Székelyudvarhelyi Városi Könyvtár igazgatója tartotta *Bármilyen is lehet a könyvtár?! A székelyudvarhelyi városi könyvtár helye a közösség életében* címmel. Az előadó bemutatta a könyvtár változatos, sokszínű, közösségeket kövacsoló programjait.

A szakmai napot *Barátné Hajdú Ágnes* azzal az ígérettel zárta, hogy a konferencia anyagát kötetben is kiadják majd, az előadások bemutatói pedig láthatók-olvashatók lesznek az MKE honlapján.

Ásványi Ilona
Egyházi Könyvtárak Egyesülése
elnök

DIGITÁLIS HELYTÖRTÉNET KONFERENCIA CSURGÓN

2019. április 3.

Somogy megye délnyugati csücskében, Csurgón a Városi Könyvtár „Digitális helytörténet” címmel szervezett konferenciát a Csokonai Vitéz Mihály Református Gimnázium dísztermében. A rendezvény célja volt, hogy a helyismereti dokumentumok elektronikus hozzáférhetővé tételével kapcsolatos lehetőségeket áttekinthesse, és felvázolja a könyvtári helyismereti tevékenység új, az infokommunikációs technológia fejlődéséből következő feladatait.

A rendezvényt *Szászfalvi László* országgyűlési képviselő nyitotta meg. A millennium apropóján (idén ünnepli a város első okleveles említésének 1000. évfordulóját) képviselő úr beszélt Csurgó nagy múltjáról a – főként vidékről érkező – vendégeknek. Köszöntőjében kiemelte a könyvtárosok által végzett helytörténeti munka kultúrában betöltött fontos szerepét.

A megnyitót követően *Szabó Sándor* alpolgármester úr moderálása mellett zajlottak az események. Elsőként *dr. Tóth Máté*, az Országos Széchényi Könyvtár osztályvezetője szólalt meg. Előadásában a legfrissebb statisztikai adatokkal illusztrálta a magyar könyvtári digitalizálás jelenlegi helyzetét, eredményeit. A következőkben *Győrffy Szabolcs*, az OSZK Digitalizáló Osztályának vezetője ismertette a nemzeti könyvtárban zajló fejlesztéseket. Megtudhattuk, hogy a több milliárdos projekt célja a teljes magyar könyvtári dokumentumvagyron digitális rögzítése

és elérhetővé tétele a nemzet számára. Kiemelt cél az is, hogy a magyar könyvtárakban folyó összes digitalizálási tevékenységet az Országos Széchényi Könyvtár fogja össze, így egységes, szabványosan nyilvántartott és hosszú távon megőrizhető digitális vagyion jöhet létre.

A szünet után *Gazda István* kandidátus, a Magyar Tudománytörténeti és Egészségtudományi Intézet igazgatója nyűgözte le a hallgatóságot a Csurgói Református Csokonai Vitéz Mihály Gimnázium Nagykönyvtárának irodalmi, történelmi és természettudományi kuriózumairól szólva. Az élményszámba menő tudománytörténeti előadást követően a „Virtuális Baranya” adatbázist mutatta be *Pap Dávid Zoltán* helyismereti osztályvezető. Megismerhettük a pécsi Csorba Győző Könyvtár digitalizálási tevékenységét, és a megyei könyvtár honlapján elérhető dokumentumokat. Ezt követően *Nagy Zoltán*, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Műszaki Könyvtáros Szekciójának elnöke mesélt a nemzeti könyvtár mikrofilmes adatrögzítéséről. Megtudhattuk, hogy a magyar nyelvű nyomtatott anyagok mikrofilmre írásával maradhatott meg az utókor számára a kilencvenes években dúló délvidéki háborúban elpusztult dokumentumok nagy része.

„Digitalizálás a nagykanizsai könyvtárban” címmel hallhattuk *Czupi Gyula* igazgató előadását a Halis István Városi Könyvtár munkájáról.

A „NagyKar” honlap fontos személyeket, eseményeket és dokumentumokat mutat be. A „Hol, mi? Kanizsai házak és lakói” című gyűjteményükben a város épületeiről utcákra rendezetten találhatók információk. Itt a város színes életével, emlékezetes alakjaival is találkozhatunk, történeteket, adatokat tudunk helyekhez kötni. „Országosan példaértékű a nagykanizsai helytörténet feldolgoása és közzététele minden érdeklődő számára” – vallott az egyik hozzászóló, aki helyismereti munkájához ötleteket merít a digitalizált anyagból.

Az előadások sorát *Violáné Bakonyi Ibolya*, a Csokonai Vitéz Mihály Református Gimnázium könyvtárvezetője és *Füstös János*, a Csurgó Városi Könyvtár igazgatója zárta a gimnázium és a városi könyvtár együttműködéséről. (Leegyszerűsítve: a gimnáziumnak van mit, a városi könyvtárnak van mivel és kivel digitalizálni.) A tíz éve folyó munka gyümölcse bárki számára elérhető a csurgói könyvtárak honlapján. Az 1880-as évektől kiadott csurgói újságok mellett hetven könyv, több ezer cikk, sok száz évkönyv és tanulmány is böngészhető a honlapon, melynek felhasználása révén helyismereti munkák is születtek. A millenniumi konferencia tiszteletére készült el a csurgói tanítóképző gondozásában 1881-től megjelent Népiskolai Szemle 15 évfolyamának digitális feltárása, és a város legértékesebb gyűjteményét, a gimnázium öregkönyvtárát számba vevő szakkatalógus teljes kereshető formátumú digitalizált változata.

A konferencia zárásaként *Füstös János* polgármester úr köszönte meg az előadók munkáját, és a távolról érkezők megjelenését. Reményét fejezte ki, hogy a szakmai nap résztvevői olyan tudással gazdagodtak, melyet kultúra-közvetítő tevékenységük során hasznosíthatnak, és ezzel magasabb szinten járulhatnak hozzá a nemzeti identitástudat erősödéséhez.

A közel hatvan résztvevő Budapestről, Pécsről, Szombathelyről, Siófokról, Kaposvárról, Nagykanizsáról utazott városunkba. A rendezvény a könyvtáros szakma képviselője mellett a helytörténet iránt érdeklődők, és azt kutatók számára is nyitva állt. A konferencia kísérő rendezvényeként a vendégek megtekinthették a gimnázium régikönyv-gyűjteményét a Nagykönyvtárban, ahol *Violáné Bakonyi Ibolya* könyvtáros kalauzolta a hallgatóságot.

A rendezvénynek méltó helyet biztosított a Csokonai Vitéz Mihály Református Gimnázium, Általános Iskola és Kollégium. A sikerességhez hozzájárult Csurgó Város Önkormányzata, az Informatikai és Könyvbarát Egyesület és a könyvtár munkatársai.

Violáné Bakonyi Ibolya
Csokonai Vitéz Mihály Református Gimnázium,
Általános Iskola és Kollégium Könyvtára
és
Füstös János
Csurgó Városi Könyvtár

ÚJDONSÁG

Siba Balázs (szerk.)
Együtt a hit útján : gyülekezet-
pedagógiai kézikönyv
Kálvin Kiadó, Budapest, 2019.

Tratnyek Magdolna (szerk.)
Utak és hidak : esélyteremtés
együttműködésben a családokkal :
módszertani kézikönyv
EPSZTI, Budapest, 2019.

SZOMSZÉDOLÁS – ÁPRILISBAN

Hamar betelt az EKE Áprilisi Szomszédolás

című programjához meghirdetett létszámkeret, amely jól jelezte az érdeklődést a helyszín és a téma iránt. Az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem Könyvtárát, a Dohány utcai Zsinagógát és a Zsidó Múzeumot meglátogató programunkon számos egyházi könyvtáros, illetve érdeklődő könyvtáros kolléga vett részt.

A látogatást az Egyetem Zsinagógájában kezdtük. Elnök asszonyunk köszöntőjét követően *dr. Tamási Balázs*, a könyvtár vezetője vette át a szót, mindjárt egy héber üdvözléssel – Bruchim habaim! – kezdve, amelynek jelentése „Welcome”, szó szerint „Áldott(ak), akik (hozzánk) jönnek”.

A zsinagóga, amely 1877, az alapítása óta a rabbiképző „tanzsinagógája”, így a magyar zsidóság egy részét képviselő, ugyanakkor a magyar rabbiképzés vallási irányzatát követő neológ zsinagóga. A középben elhelyezett tóraolvasó mellett két frigszekerényt láthatunk itt, az egyik a megsérült héber iratokat őrzi. (A megsérült szent iratokat nem szabad megsemmisíteni, azokat külön őrzik vagy a temetőben egy külön helyen temetik el.) A festett üvegablakok, amelyek az elmúlt 20 évben adományokból készültek, különböző szimbólumokat ábrázolnak, többek között az ároni áldást, menórát, a π -t, mint matematikai szimbólumot.

A zsinagógáról szóló ismertetés zenei élménnyel egészült ki: rövid történeti áttekintésben ízelítőt kaptunk a zsinagógai dallamokból. *Fekete László* főkantor

Országos Rabbiképző
Zsidó Egyetem Könyvtára

a kántoriális ének egyes korszakait felidéző és különböző stílusú dallamaimból szólataltott meg néhány válogatott tételt. Így hallhattunk például egy, az 1. zsoltár 1. versére énekelt ősi zsidó dallamot, a közelgő pészachhoz kapcsolódóan a széder este szertartásához kötődő éneket, vagy a 19-20. század világát idéző dallamokat is. A nagy meggyőző művészi erővel énekelt, gazdagon díszített melódiák meghallgatása, érzelemgazdag világuk mindnyájunk számára nagy élményt jelentettek.

Látogatást a Scheiber Sándorról elnevezett díszteremben folytatódott, amely az egyetem legrégebbi és legszebb terme. Az egyik oldalon végig régi könyvszekerények vannak. (Tamási Balázs megjegyezte, hogy a könyvtár gyakorlatilag az egész épületben jelen van: sokfelé, a folyosókon is találunk könyvszekerényeket.) A terem fő ékesége az a portrészor, amely az intézmény legjelentősebb professzorait és vezetőit mutatja be a látogatóknak, így például láthattuk Schweitzer József korábbi rektor portréját is. A falakon elhelyezett tórafüggönyök elpusztult közösségekre emlékeztetnek.

Ezt követően átvonultunk a Goldziher Ignác terembe, ahol az egyetem és a könyvtár történetével ismerkedhetünk meg. A rabbiképző megalakulásának 140. évfordulójára készült egy hosszabb film, amelynek egy 20 perces rövidített változatát láthattuk. Már 1806-ban gondoltak először arra, hogy rabbiképzőt indítsanak a magyarországi zsidóság hitéletének

támogatására, mégis sokáig nem bíztak benne, hogy ez sikerül. Végül az országgyűlés alsó táblája 1844-ben elhatározta egy intézmény megalapítását, ami végül 1877 októberében kezdte meg működését. (Az intézmény hosszú ideig Ferenc József nevét viselte.) Kezdetől fogva a jelenlegi épület ad helyet a felső- és középfokú oktatásnak és a könyvtárnak, belül azonban több átalakítás is történt a későbbiekben (pl. az Anna Frank Gimnázium másik épületbe történt átköltözése változásokat hozott épületen belül, többek között a könyvtár is ezekben a terekben kapott új helyet). Ma itt képzik a rabbikon és a világi MA, BA szakok végzettjein kívül a neológ közösségek kántorait is.

Már a filmben is több szó esett a könyvtárról, de bővebb történeti áttekintés és a mai működés bemutatása csak ezután következett. *Dr. Tamási Balázs* igazgató részletesen és sok érdekes momentumot említve hozta közel hozzánk a gyűjteményt, a könyvtár életét. A bemutatója elején kiemelte, hogy megújult a honlap: áttekinthető és világos lett a szerkezet, új a színvilág, valamint a logó is, amely egységbe hozza a Dávid-csillagot és a könyv-szimbólumot. A könyvtár legfontosabb jellemzőit így foglalhatjuk össze, amint azt a honlapon is olvashatjuk: „*Magyarország legnagyobb hebraisztikai és judaisztikai könyvgyűjteménye 15–20. századi forrásokból. Muzeális gyűjteményként feladata a magyarországi zsidóság, a neológia örökségének megőrzése. Egyetemi könyvtárként biztosítja az oktatáshoz és kutatáshoz szükséges hátteret.*”

A könyvtár nyilvános könyvtár, szakkönyvtár, a magyarországi neológ zsidóság kulturális örökségének őrző- és kutatóhelye. A gyűjtemény mintegy 30%-a muzeális dokumentum, köszönhetően a történetének hosszú ideje alatt tudatosan vásárolt dokumentumoknak, illetve az ide került hagyatékok egyedi példányainak. Kaufmann Dávid, a zsidó filozófia, történelem és héber könyvészet egyik fiatal és már akkor nagy tekintélyű tudósa szervezete meg az induláskor

a gyűjteményt, amelyet egy olaszországi és több magyarországi könyvhagyatékkal megvásárolásával alapítottak meg. Ezekben a gyűjteményekben már héber ősnymtatványokat, antikvákat és 17–18. századi régi könyveket is találunk. A későbbiekben is igen sok értékes, egyedi darab kerül a könyvtár állományába vásárlásokkal, ajándékokkal. Rendszeres volt, hogy az intézmény tanárai, diákjai megajándékozták a könyvtárat saját gyűjteményükkel vagy külföldi útjukon vásárolt értékesebb kiadványokkal. A 19. század végén a kötetek értő bibliográfiai és tárgyi feldolgozása is megkezdődött. Ma is őrzik az akkori, fa dobozokban tárolt cédulakatalógus-rendszert. A könyvtár gyarapodását hosszú ideig az évkönyvekből is nyomon követhetjük.

A 2. világháború során megsérült az épület, éppen az a második emeleti rész, ahol a könyvtár egy része is helyet kapott. Az ott őrzött állomány nagy része sajnos elpusztult, illetve megrongálódott. A veszteséggel kapcsolatban csak becslések állnak rendelkezésünkre.

A háborús károk és a szomorú történelmi események ellenére a könyvtár állománya ebben az időben gyarapodott: több gyűjteménnyel, hagyatékkal, sok elpusztult közösség könyveivel mégis gazdagodott. Az állomány szisztematikus rendezése csak a 80-as évek közepén kezdődhetett meg újra, majd a 2000-es évektől, az egyetem akkreditálásától kezdve kapott új lendületet és lehetőséget. Ekkor lett egyetemi könyvtár is.

Ma tovább folyik az állomány rendezése, elektronikus formában történő feltárása (ALEPH-rendszer), és a folyamatos, szisztematikus állományvédelmi munkák is részét képezik a mai működésnek. Ma a könyvtárnak van egy egyszemélyes, folyamatosan fejlődő restaurátor műhelye, főállású restaurátorral.

A lehetőségek szerint, elektronikus adatbázisok előfizetésével, az olvasóterem megújításával is támogatják hallgatóik, kutatóik jobb, tartalmasabb és kényelmesebb könyvtári munkáját. (A könyvtár története részletesen és illusztrációkkal

a honlapon olvasható: <https://bit.ly/2MFNzLn>)

Egyik legfontosabb feladat ma a könyvtárban a folyamatos bibliográfiai és tárgyi feldolgozás mellett az olvasóterem, illetve a raktár felújítása, a szabadpolcos állomány megfelelő elhelyezése, illetve ezzel kapcsolatban az RFID állományvédelmi rendszer bevezetése. A feldolgozásban speciális ismeretekre is szükség van, hiszen az állomány jelentős része héber nyelvű. Szerencsére nemrég felvettek egy kollégát, aki könyvtáros, és emellett hebraisztikai végzettséggel is rendelkezik.

Az intézmény történetével, illetve a könyvtárral való ismerkedést az olvasóteremben folytattuk. Itt dr. Szegő Ágnes, a könyvtár előző igazgatója vezetett bennünket. A cca. 20 évvel ezelőtt kialakított olvasóteremben (amelynek helyén korábban gimnáziumi tantermek voltak) részben a raktározási táblázat, részben pedig egy speciális ETO (judaica-ETO: a Jeruzsálemi Héber Egyetem, a később Izraeli Nemzeti Könyvtár beosztása) szerint található meg a könyveket. Ez utóbbi a zsidó valláshoz, illetve például a folklórhoz és művészettörténethez kapcsolódó könyvek egyedi rendjét jelenti, a témákat olyan mélységben részletezve és osztályozva, amelyet az általános ETO-beosztás nem tesz lehetővé. Kölcsönözni is itt lehet, de csak a másod, harmadpéldányokat vihetik el az olvasók, általában 4 hétre.

Könyvtári ismerkedő sétánkat kisebb termekben folytattuk, ahol tárlókban vagy számunkra külön előkészítve nézhettünk meg néhány kincset a könyvtár gyűjteményéből. Az első tárló kéziratokat mutatott, illetve kézbe vehettünk egy-egy lapot a könyvtár legkorábbi kézzel írt cédula-katalógusából. A kézzel írt katalógus-lapok önmagukban is mind kalligrafikus remekművek, szépen megformált, jól olvasható héber és latin betűikkel. A kiállított dokumentumok között megtekinthettünk egy héber ősnymtatványt, az 1487-ben, Nápolyban nyomtatott Zsoltáros könyvét Dávid Kimchi kommentárjával és az 1548-ban, Velencében

kiadott antikvát Izrael geográfijáról. Láthattunk 19. és 20. századi héber imakönyveket, melyeknek a kötésük is figyelemre méltó, vagy a Múlt és Jövő almanach gazdag képanyaggal kiadott példányát is. Érdekes volt látnunk egy poliglott Bibliát is: a neológ gondolkodásmód támogatta a keresztény anyag gyűjtését, amely ortodox környezetben elképzelhetetlen volt.

Láthattuk a restaurátor-műhelyt is, amelynek most legfőbb feladata a digitalizálendő kötetek előkészítése, illetve az állomány egyes darabjainak restaurálása (pl. kéziratok, fotók, régi katalógus-cédulák). Betekinthettünk a digitalizáló szobába is, ahol a MANDÁ-val kötött szerződés alapján egy külsős főállású kolléga dolgozik, továbbá két részmunkaidős kolléga a könyvtár alkalmazásában. Jelenleg az intézmény régi tanárainak könyveit, illetve régi könyveket digitalizálnak. Az eddigi munka eredményeként már mintegy 150 digitalizált könyv megtekinthető a MANDA adatbázisában. A Múlt és Jövő című folyóirat (1911–1944) példányait jelenleg szkennelik, részletes kereséssel rövidesen a belső hálózaton keresztül használhatják az olvasók.

Egy könyvtárban – a vendég könyvtárosok számára bizonyosan – az egyik legérdekesebb dolog a raktár. Így volt ez az OR-ZSE Könyvtárban is. A három szinten elhelyezett anyag jelenlegi rendje nagy részben egyáltalán nem mondható véglegesnek, az állomány nagysága, sokfélesége és a gyűjteménynek az elmúlt évtizedek nehézségeit, illetve az épület állapotának negatív fizikai hatásait is (kényszerűen) hordozó elhelyezése mégis nagy hatással volt mindannyiunkra.

Könyvtári barangolásunkat finom szendvicsekkel, kóser ebéddel zártuk. A nap azonban még nem ért véget, a pihenés és felfrissülés után csoportosan átmentünk a Dohány utcai Zsinagógába. Itt *Budai Miklós*, a Páva utcai Zsinagóga kántora vezetett bennünket, majd 3 csoportra oszlottunk, és így néztük meg a Zsidó Múzeum és Levéltárát, ahol *Dancz Vera*, *Nemecsek Panni* és *Bánfalvi-Orosz Eszter* tartották a tárlatvezetéseket. A látottak részletezése helyett, hiszen ezek a helyszínek bárki számára látogathatók, egy érdekes dolgot szeretnék kiemelni: a Levéltárban a gyűjtemény sokféleségét a tömör raktár egyik részében kialakított látványrak-tárban tekintheti meg a látogató. Így kis helyen sokféle dokumentum, tárgy mutatható be. Maga a levéltár Európa legteljesebb zsidó közösségi levéltára, amely a közösség alapításától napjainkig a közösség kezelésében van. A bemutatott dokumentumok és tárgyak közül néhány: több templom templomi ülésrendje, köztük a Dohány utcai Zsinagógáé is (az eladott székek árából is finanszírozták a templom építését); különböző jegyzőkönyvek, pecsétek, adomány-nyilvántartó könyv, néhány sérült szent irat (geniza, amelyet bemutatás céljára kiemeltek), egy mikrorográfiával „megrajzolt” előimádkozó tábla, egy kézzel írt szakácskönyv.

A Múzeum emeleit is rendre bejárva, az ott kiállított anyagokat megcsodálva, élményekkel, új ismeretekkel térhettünk haza.

Köszönjük az OR-ZSE munkatársainak, ott dolgozó kollégáinknak, *Tamási Balázs* igazgatónak a vendéglátást, a tartalmas szép napot!

Gulyásné Somogyi Klára
Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem
Könyvtára

KÖNYVTÁRAK KINCSEI DIGITÁLIS FORMÁBAN – A MAGYAR KÖNYVTÁRAK DIGITALIZÁLÁSI STRATÉGIÁJA KONFERENCIA 2019. április 17-én az OSZK-ban

A Közgyűteményi Digitalizálási Stratégia (KDS) könyvtári vonatkozású feladatairól szervezett konferenciát *Könyvtárak kincsei digitális formában – a magyar könyvtárak digitalizálási stratégiája* címmel az Országos Széchényi Könyvtár 2019. április 17-én.

Tüske László főigazgató távollétében *Kulcsár Szabó Ernőné* általános főigazgató helyettes közszöntőjében elmondta, hogy ezt a napot egy általános és széles körű tájékoztatásként szervezték a KDS-ről.

Első előadóként *Sörény Edina* (EMMI) főosztályvezető asszony adott *általános tájékoztatást a KDS céljairól*. Először áttekintette a magyar és európai hasonló kezdeményezéseket: Minerva, Michael, Michael Plusz, DC-NET, Linked Heritage, Europeana, Európai Digitális Menetrend, Nemzeti Infokommunikációs Stratégia 2014–2020, Digitális Jólét Program, Digitális Oktatási Stratégia. Kiemelve a Nemzeti Infokommunikációs Stratégiát elmondta, hogy a program három pillére a Digitális Állam, a Digitális Kompetenciák és a Digitális Gazdaság. Szólt a nemzeti kulturális vagyon megőrzésére irányuló programokról és törekvésekről: MEK, Magyar Digitális Képkönyvtár, Hungaricana, Magyar Nemzeti Digitális Archívum (MANDA), Múzeum Digitár. Ezek közé sorolható a kulturális közfoglalkoztatotti program és a webarchiválás is. A KDS általános céljaként az adatokhoz, információkhoz, tartalmakhoz való széles körű hozzáférést nevezte meg. A program megvalósítói terveik szerint a közgyűtemények: könyvtárak, levéltárak, múzeumok és a kép- és hangarchívumok lesznek. Az intézmények feladatai: érték, információ, ismeret, tudásanyag összegyűjtése és nyilvántartása, sokrétű adat és információfeldolgozás, érdekvédelem,

biztonságos tárolás stb. E tevékenységek jellemzői, melyeket fogalmazhatunk elvárásoknak is, az inspiráció, innováció, együttműködés, kétirányú tudásközvetítés. A digitalizálás célja többre: értékmentés, értékkeremtés, a hozzáférés kiterjesztése, értéknövelt szolgáltatások jövedelemszerzés. A KDS megvalósításának ütemei: belföldi és uniós források bevonásával hazai programok kialakítása, akcióterv kidolgozása, jogszabályi háttér kialakítása – irányadó az 1175/2018 (III. 28.) Kormányhatározat a 2018 és 2021 között szükséges intézkedésekről a KDS megvalósítása érdekében. 2019-ben a feladat: a Nemzeti Adattár és Fehér Könyv elkészítése – várhatóan 2019. június 30-án ismerhetjük meg ezeket a segédleteket.

A második előadó *Káldos János* (OSZK) volt, aki a könyvtárak feladatairól beszélt a KDS-ben *A könyvtárak kincsei digitális formában – a magyar könyvtárak digitalizálási stratégiája* című előadásában. Először vázolta a KDS szerkezetét. A fő helyen a Nemzeti Adattár Program (NAP) helyezkedik el, alatta az aggregátorok: az OSZK, a Magyar Nemzeti Levéltár (MNL), a Magyar Nemzeti Múzeum (MNM), és a Magyar Nemzeti Filmarchívum (MNF). Ezekhez kapcsolódnak a regionális központok – a 6 + 1 régió: Nyugat-Dunántúl, Közép-Dunántúl, Dél-Dunántúl, Észak-Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Alföld, és Közép-Magyarország. A regionális könyvtárakhoz tartoznak közvetlenül a könyvtárak. A KDS több ütemben valósul meg, az 1.1 ütem 2019. április 17. és 2020. január 1-je, az 1.2 ütem 2020. január 1. és 2022. január 1-je között. A második ütem 2022. január 1. és 2025. január 1-je között várható. Az 1.1 ütem feladatai: a regionális központok kialakítása és fejlesztése, az aggregációs rendszer kiépítése,

az oktatási célú tartalomszolgáltatás keretrendszereinek fejlesztése. Az egyes könyvtárak feladatai: helyzetelemzés, tervezés, kapacitásszervezés, digitalizálás, feldolgozás, a tartalomszolgáltatás megteremtése, oktatási célú tartalmak létrehozása, az adatáramlás biztosítása: adatok összegyűjtése, adatok átadása, koordináció, szabályozás, megőrzés. A felsoroltak közül az előadó kiemelte a digitalizálást és a következő kérdéseket tette fel: *hogyan? mivel? ki? mennyit digitalizáljon.* A *hogyan* kérdésre a válasz: szabályozott körülmények között – erre irányadó lesz a Fehér Könyv. A *mivel* kérdésre: a meglévő és bővített digitalizálási kapacitással, a *ki* kérdésre: maguk a könyvtárak, esetleg digitalizáló szolgáltatók bevonásával. A *mennyit* kérdésre: sokat, minél többet, hiszen a KDS célja az adatkapacitás növelése. A KDS végrehajtásában az OSZK segíteni fog ajánlásokkal, a KDS-honlapon kívül egy ezzel kapcsolatos OSZK-honlap és a Digitalizálás Támogató Keretrendszer (DTK) kialakításával, az ágazati központi rendszerrel, az Országos Könyvtári Platformmal (OKP). Kiemelte, hogy a digitalizálással kapcsolatos adatfeldolgozás a könyvtárak saját IKR-jében történik majd, és a szolgáltatás is megmarad a könyvtárak szintjén, de ez utóbbi lehetséges lesz az OKP keretében egy Online Tartalomszolgáltató Rendszeren (OTR) keresztül is. Ilyen keretrendszer a már működő, de frissítésre szoruló Jeles Napok és a Magyar Nemzeti Névtér is.

Harmadik előadóként *Bánkeszi Katalin* (OSZK) beszélt a könyvtári ágazat aggregációs rendszeréről *Könyvtárak kincsei digitális formában* címmel. Szólt az aggregációs és regionális központok, valamint külön az OSZK, mint országos kompetenciaközpont szerepéről. Ő is változta az ütemtervet 2019 és 2025 között. Felhívta a figyelmet a 30/2014. (IV.10) az országos múzeum, az országos szakmúzeum, a nemzeti könyvtár, az országos szakkönyvtár és az állami egyetem könyvtárának kiemelet feladatairól

szóló EMMI rendeletre. Emlékeztetett: a nagytömegű digitalizálást az OSZK-nak kell elvégezni. Elmondta továbbá, hogy 6 regionális központ kialakítása pályázati támogatásból valósul majd meg, ezek a központok együttműködnek majd az OSZK-val. Az előző előadáshoz hozzátette, hogy a NAP (Nemzeti Adattár Program) a digitalizált tartalmak adatait szolgáltatja majd, a tartalomszolgáltatás a könyvtáraknál marad.

A könyvtári regionális központok számára megjelentetendő pályázatot *Maczelka Árpád* (OSZK) ismertette. A pályázatot az EMMI fogja kiírni, a lebonyolító az OSZK lesz. A pályázat fő célja: a KDS megvalósítása, a közvetlen célja a regionális központok létrehozása. A regionális központok feladata a digitalizálással kapcsolatos igények és kapacitás felmérése, valamint a régióra vonatkozó digitalizálási terv elkészítése lesz. Ezen kívül a legjobb gyakorlatok terjesztése, továbbképzések szervezése, a digitalizálás kísérése. A regionális központok részt vesznek az ágazati operatív testület munkájában. A pályázati keretösszeg 322 M Ft, a maximálisan igényelhető támogatás 53,6 M Ft. A pályázat előfinanszírozású, az elszámolás határideje 2020. április 30. lesz majd. A pályázók köre: a megyei hatókörű városi könyvtárak, illetve olyan konzorciumok, melyeknek az előbbi könyvtárak is tagjai. A pályázati anyagban szerepelnie kell egy a 2019 és 2021-re vonatkozó digitalizálási tervnek, 10 000 db, az OSZK által előírt formátumú felvételnek, és a könyvtáraknak vállalniuk kell, hogy támogatják az OSZK webarchiváló tevékenységét. A pályázati kiírás 2019. május elején várható, a döntés pedig 2019. július elején.

A négy előadás után a hallgatóságnak volt módja kérdéseket feltenni. *Holl András* (MTA KIK) aggodalmának adott hangot, hogy a szakkönyvtárak nem szerepelnek a programban, valamint azt is felvetette, hogy az MTA KIK-ben jelentős digitalizálás és ennek szolgáltatása zajlik. Ha új szempontok érvényesülnek a KDS-ben a digitalizálásra vonatkozóan, vajon nem volt-e

hiábavaló, nem veszik-e el az MTA KIK-ben végzett munka? *Sörény Edina* biztosította a kérdezőt arról, hogy nemcsak a közművelődési-települési könyvtárakkal, hanem más könyvtártípusokkal – pl. egyháziak – is számolnak. Szólt arról is, hogy a Fehér Könyv nem végleges dokumentum, félévente tervezik a felülvizsgálatát. A KDS-sel kapcsolatos munkában közös gondolkodásra hívta a szakmát. A másik kérdésre *Káldos János* válaszolt, aki elmondta, hogy a digitalizálás bizonyára az MTA KIK-ben is nemzetközi szabványok szerint történik, tehát biztosan működni fog az adatáramlás; a meglévő eredményeket biztosan fel tudják majd használni.

A szünet után *Horváth Ádám* (Digitális Pedagógiai és Módszertani Központ – DPMK) a könyvtárak és az oktatás kapcsolatáról beszélt a Digitális Oktatási Stratégia (DOS) és a Nemzeti Alaptanterv (NAT) összefüggésében *A könyvtárak új helye és szerepe a digitális világra felkészítő iskolában* című előadásában. Utána *Szepesi Judit* (OSZK) szólt a könyvtárak oktatástámogató tartalom-szolgáltatásairól.

Majd *Drótos László* (OSZK) beszélt a webarató és a KDS kapcsolatáról. Ismertette a kísérleti webarchívumot mint a webarató projekt produktumát. Ez a munka 2017 és 2019 között zajlott. Célja a megőrzésre érdemes tartalmak archiválása volt. A munka főbb lépései a következők voltak: az online tartalmak kiválogatása, a jogtulajdonosok felkutatása-megkeresése, a webtartalmak letöltése vagy elkérése és metadatolása, a mentések minőségének ellenőrzése. A KDS-hez kapcsolódva a további tervek és feladatok: a webarchiválással kapcsolatos módszertani ajánlás elkészítése, oktatási célokra használható részgyűjtemény kialakítása, közösségi alapú webarchiválás megszervezése a regionális központok segítségével.

Végül *Bánkeszi Katalin* (OSZK) hívta fel a figyelmet arra, hogy a fentebb említett pályázaton a dokumentumok digitalizálásra történő előkészítésére is lehet majd pályázni. Fontos,

hogy a válogatás fő szempontjai a szolgáltatás és oktatás legyenek: a közoktatás támogatása, motiválás az önálló ismeretszerzésre, a tanárok munkájának segítése. Természetesen fontos szempont a megőrzés-archiválás is, nagy felbontású formában, melyből szinte akár az eredeti dokumentum visszanyerhető. A kérdésre, hogy a szolgáltatási példányokból archiváljunk-e, a válasz az, hogy a szolgáltatási példány mindig újra gyártható, tehát felesleges megőrizni. Ezután az előadó a digitalizálás alapelveiről szólt. Ezek a következők: egységes formátum, metaadatok hozzárendelése, bibliográfiai adatok feltüntetése, tartalmi feltárás, az analóg és digitális példány összekapcsolása, egységes feltárás. (Ez utóbbival kapcsolatban felmerül, hogy a digitális dokumentumokat külön kezeljük-e, önállóan leírjuk-e. A válasz: a digitális dokumentum egy önálló entitás, melyhez technikai adatok is tartoznak, tehát külön kell számon tartani.) További alapelvek-feladatok: a mű szintű megközelítés: a szemantikus kapcsolatok feltárása szabványok és nemzetközi ajánlások mentén; egységes kulcsszavak használata. Fontos a kapcsolat az oktatással: összekapcsolódás a NAT szókészletével, az önálló tanulás feltételeinek megteremtése, tematikus összeállítások, pl. tanösvény létrehozása, újra hasznosítható forrásgyűjtemények, módszertani útmutatók, ajánlások, oktatási segédanyagok összeállítása. Ezen kívül további szempontok még az IT kompetencia szem előtt tartása, adatgazdagítás (crowdsourcing), a könyvtárakat népszerűsítő weboldalak létrehozása, részvétel a webaratóban.

A konferencia után fakultatív program következett – az érdeklődők megtekinthették az OSZK digitalizáló műhelyét *Györffy Szabolcs* (OSZK) vezetésével.

Ásványi Ilona
Egyházi Könyvtárak Egyesülete
elnök

HABENT SUA FATA LIBELLI III. „RÉGIKÖNYVES” SZAKMAI NAP

Harmadik alkalommal rendezték meg Budapesten az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének „régikönyves” szakmai napját *Habent sua fata libelli* címmel 2019. május 8-án. A találkozóznak ezen a napon az MTA Könyvtár és Információs Központ második emeleti – csodálatos, a Dunára és a budai várra néző panorámával rendelkező – konferenciaterme adott helyet. Könyvtárunkból kolléganőmmel, Gyarmatiné Gyöngyivel ketten érkeztünk, hogy meghallgassuk az előadásokat, új ismereteket és ötleteket szerezzünk. Gyöngyi rendszeres résztvevője a szakmai rendezvényeknek, míg én csak nemrég, alig másfél éve kapcsolódtam be. A reggeli regisztrációnál derült ki – egy olvasatlanul maradt levelem miatt –, hogy felkértek ennek a beszámolóznak a megírására, aminek természetesen örömmel és szívesen teszek eleget.

A szakmai napot, aminek középpontjában idén a protestáns gyülekezeti és iskolai könyvtárak állnak, Ásványi Ilona elnök asszony barátságos köszöntője, bevezetője nyitotta meg. Visszautalt a szakmai nap címére – a II. században élt Terentianus szállóigévé vált mondására –, hogy a könyveknek nemcsak tartalmuk, hanem mint fizikai produktumként is megvan a maguk sorsa, története. Gondolhatunk itt az egyházi gyűjtemények 1945, 1950 utáni sorsára, másrészt a könyveinkhez, gyűjteményeinkhez szorosan kapcsolódó személyek életútjára. Ugyanígy különleges lehet egy-egy könyv fizikai valójában, tartalmában, hatásában is.

A köszöntő után elsőként a „*Tegyétek boldoggá az embereket!*” *Együttműködés intézmények és könyvtárosok között* című előadást hallgathattuk meg. *Kószeginé Tóth Judit* a sárospataki Szent Erzsébet Házat (valaha itt állhatott az Árpád-házi királynők udvarháza) és a benne található Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény fél évszázados történetét mutatta be, amelynek létrejötte

szorosan összefonódik Kuklay Antal atya nevével. Ezután a Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Kuno Könyvtárának munkatársa, Farkas Katalin vette át a szót, akit korábban Monok István keresett meg, hogy vállalná-e a sárospataki régi könyves állomány feltárását. Ezt 2016-ban az állomány felmérésével kezdték meg. Az állományról készült fényképek alapján az azonosítás és a katalogizálás Szegeden zajlott, de pl. 2018-ban a nehezen azonosítható könyvek, kolligátumok esetében a helyszínen, Sárospatakon is folyt a munka. Emellett vizsgálták a régi könyves gyűjtemény történetét pl. a possessor bejegyzések, tanulmányok, helytörténeti kutatások által. A teendők még nem értek véget, befejezésre vár a muzeális könyvek katalogizálása, hátra van még az országos nyilvántartásba vétel és egy nyomtatott katalógus megjelentetése is a tervek között szerepel. Az előadás végén elhangzott, mennyire fontos egy ilyen munka elvégzéséhez, hogy a könyvtáros megkapja a vezetők támogatását is.

Másodjára a *Baksay Sándor Református Gimnázium és Általános Iskola újjászervezett muzeális könyvtárának bemutatása* következett. Egy részletes és tartalmas történeti előadást hallgathattunk végig *Szolnoki Attilánétól* a kunszentmiklósi intézményről. Elmondta, hogy egy kicsi város, kicsi könyvtárának is lehet egy nagyon gazdag gyűjteménye, és ezeket az értékeket igyekeznek az iskolai oktatásba is bekapcsolni. Az egyik ilyen lehetőség például a magyar órák keretében bemutatni azt az eredeti dokumentumot, amit a tankönyvben csak fotón láthatnak a diákok.

Harmadik előadónk *Kádárné Zsoldos Edit* volt, aki a *hódmezővásárhelyi református gyűjtemények – megőrzés, feltárás, lehetőségek...* címmel tartott előadást. Mint, ahogy a cím is utal rá, több gyűjteményt (Parókiális könyvtár, Szőnyi Benjámin Református Általános Iskola könyvtára, Aranyossy Ágoston Református Óvoda és

Általános Iskola könyvtára és a Bethlen Gábor Református Gimnázium és Szathmáry Kollégium Könyvtárai) mutatott be a kollégáknak. Beszélt mind a pozitív, mind a negatív tapasztalatokról, az eddig elért eredményekről, a gyűjteményekben rejlő lehetőségekről. Az intézmények történetéről, helytörténeti kapcsolódásairól. További Sándy Gyuláról, aki Hódmezővásárhelynek több épületet tervezett, köztük a gimnáziumot, amelynek az eredeti terveiben ott szerepel a könyvtár, ahol az napjainkban is megtalálható. Több képet láthattunk ezekről a tervekről és az eredeti 1896-os építési naplóról. Szót ejtett még azokról a kincsekről is, amelyek az elmúlt évek feltárásai során kerültek elő, valamint a szoros együttműködésről a levéltárosokkal, a helyi múzeum munkatársaival.

A délelőtti előadások zárásaként *Dr. Schmelczér-Pohánka Évától* egy érdekes előadást hallgathattunk meg a misekönyvek „életéről” *A Pécsi Missale két kiadásának fennmaradt példányai és helyi jelentőségük* címmel. A könyvtáros, „akinek nincs könyvtára” – jellemezte magát bevezetőjében, utalva arra, hogy most zajlanak a könyvtár helyének kialakítási munkálatai. Megismertetett bennünket Mátyás királynak a magyar misekönyvek születésére vonatkozó rendeletével, majd magával a pécsi misekönyvek egyedi sajátosságaival. A misekönyvnek mindkét kiadása Ernuszt Zsigmond püspök megrendelésére készült Bázelen (1487) és Velencében (1499). Az utóbbi kiadásnak három pergamen- és egy papír példánya Pécsen, Pannonhalmán és az OSZK-ban lelhető fel. 2009-ben adták ki a misekönyv faksimile kiadását, a meglévő eredeti példányok alapján. Szerencsére mindegyik-

ből más-más rész hiányzott, így született meg az egyetlen hiánytalan példány.

Az ebédszünet előtt Bán Magdolna, a kecskeméti református gyűjtemény vezetője örömet fejezte ki, hogy ezen a szakmai napon a kis református gyűjtemények is lehetőséget kaptak a bemutatkozásra.

A büfébéd ideje jó alkalom volt az ismerkedésre, barátkozásra, kötetlenebb véleménycserére a régi és új tagok között. Ezt követően a délutáni szekcióban újabb négy előadás meghallgatására volt módunk.

Először a csurgói református gimnázium gyűjteményében található *Sárközy István könyvtárát* mutatta be *Viолáné Bakonyi Ibolya*. Sárközy István mecénásként, irodalompartoló könyvgyűjtőként beszerezte kortársai irodalmi műveit, de maga is tevékeny író, költő volt. Bár szétszórva, de az iskola nagykönyvtárában 1700 kötetes gyűjteménye ma is megtalálható. Annak ellenére, hogy a könyvek nincsenek együtt kezelve teljesen feltárt. Érdekes volt megtudni, hogy Sárközy minden könyvét elolvasta és azokat különféle sokszor humoros, csipkelődő bejegyzésekkel látta el. Emellett komoly rendszerező tevékenységet folytatott, könyveiről katalógusokat készített. Ezek alapján arra is van lehetőség, hogy a gyűjteményt az eredeti polcelrendezés szerint rekonstruálják.

Ezt követően *Dr. Krisch András* lendületes, humorral kísért gyűjteménytörténeti előadása következett *Fél évezred kincsei. A Soproni Evangélikus Könyvtár története* címmel. Beszélt a reformáció és Sopron történetéről, a könyvtár alapításáról és annak történetéről. Az 1660-as években, I. Lipót uralkodása alatt a könyvtár létrehozásában

kezdeményező szerepet játszott Zuana Péter polgármester (1651–53, 1657–63) és Lang Mátyás lelkész (1622–1682). Alapítástól fogva a könyvtár adományok, hagyatékok és vásárlások útján gyarapította egyre tekintélyesebb állományát. Kezdetben a Szent Mihály templomban, lelkészi dolgozószobában helyezték el az állományt, de magánházakban is őrizték a gyűjteményt, amikor a templomokat elvették a gyülekezettől. 1825-ben elkészült a Lyceum új épülete, ekkor a gyülekezeti könyvtárat egyesítették az iskolai könyvtárral. Az államosításkor a gyülekezeti könyvtárat ismét szétválasztották, a teológiai témájú könyvek újból változatos tárolási helyekre kerültek (sekrestye, hívek lakásai, templomtorony). A könyvtár 2015-ben került a gyűjtemények többi egységével (múzeum, levéltár) a gyülekezeti házba. Az állomány legrégebbi kötete egy színekkel, ékes iniciálékkal díszített kéziratos Veronai Biblia 1394-ből.

A délután harmadik előadásának címe *Könyveken túl – Járjunk nyitott szemmel. Kiss Ákos* arról beszélt, hogy az is a feladatunk, hogy foglalkozunk a könyvtárakban található műtárgyakkal, vegyük észre őket. Gazdag képi anyaggal illusztrált és statisztikai adatokkal kiegészített prezentációban mutatta be a kecskeméti református egyházközség gyűjteményében található műtárgyakat. Betekintést nyerhettünk Dr. Szij Rezső művészeti, Dr. Irányi Béla néprajzi- és térkép, valamint numizmatikai gyűjteményébe. Ezt követően arról a három ismerős kérdéstről beszélt, amelyek minden gyűjtemény életében jelen vannak: „Honnan jöttünk? Hol vagyunk? Hová tartunk?”. A gyűjtemények sokáig külön voltak elhelyezve, majd 2012-ben jött egy váratlan, gyors költözés, ami keveredést okozott, ugyanakkor elkezdődött a numizmatikai gyűjte-

mény fotódokumentációja. Rövid- és középtávú tervek közt szerepel a nyilvántartások elkészítése, megfelelő állományvédelem és a hozzáférhetőség kialakítása.

A szakmai nap befejező előadást *Baranya Péter* tartotta *Muzeális könyvhagyatékok rekonstrukciója és állományvédelmi beruházások a Piarista Központi Könyvtárban* címmel. Elmondta, hogy a könyvtár 2011-ben költözött a jelenlegi helyére, ekkor volt lehetőség különválasztani a modern és a muzeális könyveket. Bemutatta a raktározási megoldásait, majd beszélt az aktuális, állományvédelmi szempontból időszerűvé vált gépészeti felújításról. Megismerhettük az okokat, a felmerülő problémákat, és az ezek megoldásához kapcsolódó feladatokat. Kiderült, hogy sokszor a klímás cégek sincsenek felkészülve a könyvtári környezetre, a párasítás fontosságára. Képek formájában ízelítőt kaphattunk a felújítás folyamatáról, illetve a felújítás utáni szép állapotokról, ötletes megoldást az eddig használaton kívüli mély ajtónyílások speciális, zárható könyvszekrényként való hasznosításáról. Előadása zárásaként arról beszélt még nekünk, hogy két műzeumi gyűjtemény, a Bajtay Antal és Studium generale rekonstrukciója után kiállítás keretében megtekinthető a megújult könyvtári környezetben.

Mint ahogy a délelőtti, úgy a délutáni szekció után is lehetőség volt kérdéseket feltenni, hozzászólni az előadókhoz, végül a zárszóra került sor. Köszönjük az előadóknak, hogy változatos előadásaik révén újabb ismeretekkel gazdagodhattunk. A szervezők munkájáért is kifejezzük hálás köszönetünket, hogy ez a tartalmas szakmai nap megvalósulhatott.

Somogyi Péter
Debrecen-Nyíregyházi Római Katolikus
Egyházmegyei Levéltár és Könyvtár

EGY KÖNYVSZERETŐ MAGYAR EGYHÁZI MÉLTÓSÁG A 16–17. SZÁZADBÓL: NAPRÁGHY DEMETER

Naprághy Demeter* halálának 400. évfordulója alkalmából a Győri Egyházmegyei Levéltár, a Győri Egyházmegyei Kincstár és Könyvtár, és az MTA-PPKE Fraknói Vilmos Római Történeti Kutatócsoport „*Fáradozással és béketűrőssel*” (*Labore et patientia*) emléknapot – konferencia és kiállítást – szervezett a győri Brenner János Hittudományi Főiskolán és a Győri Egyházmegyei Kincstár és Könyvtárban 2019. május 16-án.

A konferencián Veres András győri megyéspüspök és Rózsavölgyi László, a Győr Megyei Jogú Város Oktatási, Kulturális, Sport és Turisztikai Bizottság elnöke köszöntője után Tusor Péter, a PPKE BTK egyetemi docense, az MTA-PPKE Fraknói Vilmos Római Történeti Kutatócsoport vezetője vette át a szót, mint levezető elnök.

Az első előadó Kruppa Tamás (egyetemi docens, SZTE BTK; tudományos főmunkatárs, MTA-PPKE Fraknói Vilmos Római Történeti

Kutatócsoport) egy pályaképet adott Naprághy Demeterről *A püspök, a fejedelem és a vajda. Naprághy Demeter kancellár erdélyi tevékenysége és ami utána következett (1598–1602)* című előadásában. Utána Fazekas István (egyetemi docens, ELTE BTK) a győri évekről (*Naprághy Demeter győri püspöksége 1607–1619*), majd Dominkovits Péter (igazgató, MNL GYMSM Soproni Levéltár) Naprághy és Sopron kapcsolatáról szólt. (*Naprághy Demeter győri püspök és Sopron városa. Egy katolikus főpap és a dunántúli evangélikusok centruma*) A történeti előadások után egy irodalomtudományi következtetést Jankovits László (egyetemi docens, PTE BTK) Rimay János levele Naprághy Demeterhez.

Ezután hangzott el számunkra, könyvtárosok számára a legérdekesebb előadás, mely Naprághy Demeter könyvtárával foglalkozott. *P. Vásárhelyi Judit* (osztályvezető, OSZK Könyv- és Művelődéstörténeti Kutatások Osztálya; egyetemi tanár, PPKE BTK; MTA-PPKE Barokk Lelkiség és Irodalom Kutatócsoport) *Újabb könyvek Naprághy Demeter könyvtárából* címmel az utolsó humanista főpap – Jenei Ferenc nevezte így Naprághyt – könyvtáráról, annak sorsáról beszélt.

A hagyomány szerint az Erdélyből 1601-ben kiűzetett püspök 200–300 kötetes könyvtárat hozott magával, melynek 50 kötete, köztük János Zsigmond 3 és Báthori Zsigmond 7 könyve alkotta a mai Győri Egyházmegyei Könyvtár alapját. Naprághy Demeternek sok gyűjteményben fellelhető könyvei, hiszen egyházi tevékenysége során, csak főbb helyeket sorolva fel megfordult Bécsben, Pozsonyban, Prágában, Kassán, Nagyszombatban, Gyulafehérváron,

*Náprági Demeter (neve Naprágyi, Náprágyi, Napragyi, Napraghy, Náprági, illetve Dömötör alakban is ismert.) Gömör vármegyében született 1556-ban és Győrben halt meg 1619-ben. *Telegdi* Miklós udvarában nevelkedett, az ő pártfogásával a teológiát Bécsben végezte. Fölszentelése után a nagyszombati iskola igazgatója. 1586 esztergomi kanonok, 1588 egri nagyprépost, 1593 aradi prépost, 1596 szerémi címzetes püspök, 1597–1605 erdélyi megyéspüspök. 1599–1600 Báthori András fejedelem és az őt követő Mihály vajda császári kormányzó kancellárja. 1601-ben a gyulafehérvári országgyűlés Báthori-pártisága miatt száműzte Erdélyből. Magyarországra menekült. 1602 pozsonyi prépost, 1605 veszprémi, 1606 győri megyéspüspök, 1618 kalocsai érsek. Forgách Ferenc halála után a primási székbe törekedett, de a király Pázmány Pétert választotta helyette. *Az életrajz forrása: Magyar Katolikus Lexikon*

Győrben. Vásárhelyi Judit elmondta, hogy a világszerte folyamatosan zajló XVI. századi nyomtatványok feltárásának köszönhetően napjainkban egyre gyakrabban bukkannak fel egykor Naprághy tulajdonában levő kötetek. A könyvtörténeti kutatások az 50 köteten túl további 16 könyvről tudnak, ezeket Esztergomban, Egerben, Pannonhalmán, az ELTE Egyetemi könyvtárban, az OSZK-ban, Kismartonban, Zágrábban, és szlovákiai könyvtárakban (Kassa, Nyitra, Túrócszentmárton) őrzik. A fennmaradt művek egy nagy műveltségű humanista főpapról árulkodnak: a 66 kötetnyi könyvtár-töredék ókori, humanista és kortárs szerzők műveit tartalmazza, továbbá a skolasztikus filozófiával, az Ágoston-renddel foglalkozó munkákat, hittan-könyveket és protestáns irodalmat.

A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár örömmel adta kölcsön kiállításra a gyűjteményében őrzött, tartalmában nagyon érdekes kolligátumot. A Bázelen 1515-ben készült nyomtatvány Seneca *Játék az isteni Claudius haláláról*, a IV. században élt kyrénéi Synesius *A kopaszág dicsérete* és Erasmusnak a *Balgaság dicsérete* című művét tartalmazza. A margón – különösen Seneca munkájában – latin nyelvű kézírásos bejegyzések és aláhúzások is vannak. Az Erasmus-mű előtt magyar és latin keverék nyelvű beírás olvasható János evangéliuma 14. részében Jézus szavainak magyarázatához.

Az utóbbi évtizedben összegyűjtött kötetek – zárta Vásárhelyi Judit az előadását – „... jól kiegészítik a győri püspök székhelyén őrzött tékáját. Megfelelnek annak a képnek, amely eddig kialakult könyvgyűjtő szokásairól és érdeklődési köréről. [...] Biztosak vagyunk abban,

hogy a jövőben további kötetek is fel fognak bukkanni, ahogyan a possessorkutatás térben és időben is reményeink szerint fokozatosan elterjed a régi, értékes könyvállományok feltárása során. Hiszen messze még a 200–300 kötet, amellyel a hagyomány szerint Erdélyből távozott 1600-ban. Ettől az évtől haláláig még majd két évtized telt el, amely alatt bibliofil szenvedélyének hódolva folyamatosan gyűjtötte a könyveket. Egy-egy barátjának, tanítványának el is ajándékozott néhányat, hogy fennmaradjon emlékezete. Thurzó Györgynek ezért küldött könyvet: in mei memoriám, hadd legyen ott az Bibliothecában.” *Naprághy Demeter levele Thurzó Györgynek 1611. március 17-én = Literátor-politikusok levelei 131.*”

Az utolsó előadó Jékely Zsombor (főigazgató-helyettes, Iparművészeti Múzeum; egyetemi docens, KRE BTK) volt, aki a győri „Jézus születése” kárpitról beszélt.

Győri Egyházmegyei Könyvtár és Kincstárban rendezett, Naprághy Demeter könyvtárát bemutató kiállítást Mikó Árpád, az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Művészettörténeti Intézet igazgatója nyitotta meg. Elismeréssel és szépen szólt a kincseket őrző katolikus egyházzal: „Hatalmas kincsek vannak a katolikus egyházra bízva Magyarországon. Ez azonban nem mindig köz tudomású idehaza. Az talán a legkevésbé ismert, hogy a magyar kultúrának, a régiségnek mekkora hányadát őrzi.” Ő is kiemelte a Pannonhalmán őrzött Naprághy kötetet. „Különös munka a Pannonhalmáról kölcsönzött kolligátum, amelyben csúfondáros műveket gyűjtöttek össze: Senecától az *Apokolokyntósist (Játék az isteni*

Claudius haláláról), Erasmustól a műfaj klaszszikusát, a *Móriás enkomion*ot, vagyis a *Balgaság dicséretét*.” Megnyitóbeszédét e szavakkal zárta: „Naprághy személyisége, életútja, életműve jóval nagyobb figyelmet érdemelne, mint amit az utóbbi évtizedekben kapott. A kiállítás és a mai konferencia remélhetőleg ismét ráirányítja a tudósok érdeklődését. A kezdeményezés lokális – igen jelentős győri püspök volt és hagyatéka is itt maradt fenn –, de minden vele kapcsolatos eredmény, új felismerés Magyarország kora

újkori történetét teszi gazdagabbá. Köszönet az alkotóknak és a szervezőknek, magát a püspökséget pedig ezért illeti köszönet, hogy lehetővé tette ennek az évfordulónak a méltó megünneplését.”

A szervezők ígérete szerint a konferencia anyaga nyomtatásban is megjelenik majd a győri múzeum évkönyvében, az Arrabonában.

Ásványi Ilona

Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár

Forrás: Magyar Kurir (<https://bit.ly/2R2RDE2>)

Fotó: Oláh Róbert

SZEMINÁRIUM AZ EURÓPAI KUTATÓKÖNYVTÁRAK KONZORCIUMÁHOZ VALÓ CSATLAKOZÁS JEGYÉBEN

Az Országos Széchényi Könyvtár és az Egyházi Könyvtárak Egyesülése közös szervezésében *Digitális technológiák a kéziratos és nyomtatott örökség megőrzésében (Digital Technologies in the Preservation of Handwritten and Printed Heritage)* címmel nemzetközi szemináriumon vehettünk részt az Országos Széchényi Könyvtárban 2019. május 31-én. A szemináriumon a magyarországi kollégák és az Európai Kutatókönyvtárak Konzorciuma (CERL) képviselői és munkatársai angol nyelvű esettanulmányokban mutatták be a digitális technológia lehetőségeit a könyves örökség megőrzésében és feldolgozásában.

Boka László (tudományos igazgató, OSZK) és *Marian Lefferts* (executive manager, CERL) köszöntötték a megjelenteket. Hangsúlyozták az együttműködés és a közös munka előnyeit, valamint az egymástól való tanulás lehetőségét mind a budapesti konferencián, mind a CERL évközi workshopjain, ahol szeretettel várják a hazai könyvtárak képviselőit.

Az első szekció *Geri Della Rocca Del Candal* (Oxford, Bodelian Library) elnöklétével zajlott.

Boreczky Anna (OSZK) a Széchényi Könyvtár 800 kötetnyi 1300 előtt készült illusztrált kódexének katalógusát mutatta be. Előadásában a kéziratoskat (a korábban elhanyagolt) művészettörténeti szempontok szerint értékelte. *Matilde Malaspina* (Oxford, 15cBooktrade Projekt) a *15cBookillustration* projekt működésével ismertette meg a hallgatóságot. A 15–16. századi nyomtatványok illusztrációira épülő adatbázis ingyenes szoftverek segítségével képes különböző szintű hasonlóság kimutatására. Ennek gyakorlati haszna az illusztrációk alapjául szolgáló nyomódúccok vándorlásának és újrametszésének felmérésében rejlik. Nyomon követhetjük a nyomdászok kapcsolatait és meg tudhatjuk, hogy ki kit másolt. *Karen Limper-Herz* (ISTC) előbb a nemzetközi ősnymtatvány-katalógus (*Incunable Short Title Catalogue*) történetét vázolta fel: hogyan lett egy intézményi programból világméretű online adatbázis. Majd az ISTC jövőbeli fejlesztéseit ismertette kiemelte, hogy a hagyományos kutatások támogatása mellett a digitális eszközökkel operáló projektekre is nagyobb figyelmet fordítanak.

A második szekciót *Boreczky Anna* (OSZK) vezette. *Zsupán Edina* (OSZK) a Corvina-könyvtár kötetivel kapcsolatban végzett legújabb kutatások eredményeiről számolt be, kiemelve a budai kódexmásoló műhely egykori munkájának jelentőségét. Kitért a néhány hónapja zárult nagyszerű Corvina-kiállításra, amely ritkán látott tömegeket vonzott az egykor a nemzeti identitás szerves részét képező gyűjtemény megismerésére. *Zimányi Katalin* (OSZK) a „*Bibliotheca Corvina Digitalis*” bemutatására vállalkozott. A Hunyadi Mátyás egykor szétszóródott gyűjteményének újraegyesítésére és feltárására létrehozott projektnek köszönhetően néhány kattintással szakszerű információkhoz juthatunk az egyes kódexekről és végiglapozhatjuk a digitalizált példányokat. *Tóvizi Ágnes* (OSZK) gróf Apponyi Sándor metszetekben gazdag hagyatékát mutatta be, amely 1925 óta része a nemzeti könyvtárnak. Az OSZK katalógusának segítségével szemléltette, hogyan juthatnak értékes információkhoz például a kiállításra készülő könyvtárosok vagy a publikációjukhoz illusztrációt kereső kutatók.

A délutáni (harmadik) szekció *V. Ecsedy Judit* (OSZK) elnökletével és *Maczelka Csaba* (PE) előadásával kezdődött. Az „*Inscriptiones Alborum Amicorum*” adatbázis a széleskörűen értelmezett magyar vonatkozású peregrinációs albumok adatbázisaként több, mint 330 kéziratos bejegyzéseket tartalmazó albumot szolgáltat, tízezernél több tétellel. A legfrissebb fejlesztéseknek köszönhetően hamarosan új felhasználóbarát felülettel örvendeztetni meg a kora újkori művelődésünk kutatóit. *Oláh Róbert* (TtRE Nagykönyvtára) a CERL-hez csatlakozni kívánó 16 egyházi könyvtár bemutatása során az EKE létrejöttét és működését vázolta

fel. Az egyes gyűjteményekben őrzött kincsek példaként való felmutatásával hívta fel a CERL jelenlévő képviselőinek figyelmét a magyarországi egyházi könyvtárak jelentőségére. *Biró Gyöngyi* (Ráday Könyvtár) az idén januárban történt tüzet után elvégzett munka menetét ismertette, amely során jelentős erőfeszítéseket tettek a Dunamelléki Református Egyházkerület kulturális örökségének megmentésére. *Kiss Margit* (MTA ItI) a *Digitális Bölcsészet* címmel újjára indított folyóirat bemutatásával a digitális technológiák használatának eredményeit emelte ki a bölcsészstudományok több területén.

A rendezvényt *Marian Lefferts* rövid méltatása zárta, aki rendkívül elégedett volt mind az előadásokkal, mind az azok nyomán kibontakozó eszmecserevel. A sokszínű program és a párbeszédre való képesség szerinte azt mutatja, hogy a magyarországi régi könyves gyűjteményekben méltó partnerekre talált a CERL. Szerinte ez egyáltalán nem magától értetődő, a visegrádi országok között több olyan is van, amelyből egyetlen intézmény sem csatlakozott az Európai Kutatókönyvtárak Konzorciumához. Az egyházi könyvtárakra utalva megjegyezte, hogy bár nyolcmilliónál is több rekordot tartalmaz a CERL Heritage of the Printed Book adatbázisa, az EKE tagkönyvtárak által felajánlott kincsek nagyban hozzájárulnak az európai kulturális örökség megismerhetőségéhez.

A konferencia ideje alatt a Széchenyi Könyvtár kincseiből rendezett kiállítást tekinthettek meg a résztvevők. Az előadásokban ismertetett középkori kódextól Lázár deák Magyarország-térképéig számos ritkaságban gyönyörködhetünk.

dr. Oláh Róbert
Tiszántúli Református
Egyházkerület Nagykönyvtára
Fotó: Karasz Lajos

BEMUTATTÁK A SZALKAI-KÓDEX HASONMÁS KIADÁSÁT ESZTERGOMBAN

A mohácsi csatamezőn elesett Szalkai László Esztergomi érsek 1490 körül készített iskolai jegyzeteiből álló kódex hasonmás kiadását mutatták be május 24-én, pénteken Esztergomban.

Az esztergomi gyűjteményben őrzött kötet fakszimile kiadása az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár és a Sárospataki Római Katolikus Gyűjtemény közös gondozásában jelent meg. Az egykori érsek a jegyzeteket a sárospataki plébániai iskola tanulójaként készítette – ismertette *Szalai Katalin*.

Az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár igazgatója arról is beszámolt, hogy a papír kézirat hat egybekötött egysége a sárospataki iskolában oktatott tudományágak ismeretanyagát tartalmazza, így egyedülálló forrás az iskola- és pedagógiatörténet, a zenetudomány és a csillagászati kutatások szempontjából.

Az 522 oldalból álló kötet különlegessége, hogy azon kevés kódexek közé tartozik, mely már a Mohácsot megelőző időben a könyvtár álmományában volt. A török 1543-ban foglalta el Esztergomot, a Szalkai-kódex a megszállás elől

menekülőkkel Nagyszombatba került, majd a visszaköltözés után mai őrzőhelyére.

Sarbak Gábor, a magyarországi világi és egyházi könyvtárakban őrzött kódexek és kódextöredékek kutatója elmondta, hogy a Szalkai-kódexben található írások nem egy másolási ütemben születtek. A diák először a tananyagot másolta le; közben figyelnie kellett arra, hogy a tanári magyarázatoknak és saját jegyzeteinek is maradjon helye.

A fiatal Szalkai gyakorlott másolóként gótikus kurzívval rótt a sorokat; a középkorban használt vörössel, rubrummal emelte ki a lényegét, és üres területeket biztosított a későbbi díszítésnek – ismertette az MTA doktora, aki a kiadvány részletes tanulmányában mutatta be a szerzőt és művét.

A kötet elé írt bevezetőjében *Erdő Péter* esztergom-budapesti érsek rámutatott, hogy a Szalkai-kódex teljes szövege eddig nem volt hozzáférhető a nagyközönség számára. „Képzelnék maguk elé egy 15. századvégi, már majdnem fiatalember diákot, aki e szövegekből tanulva készül felnőtt életére. Amelynek keserű végét

nem sejtette, de a kellő időben sorsát az Úristenbe vetett hittel a mohácsi csatamezőn bátran vállalta” – írta *Erdő Péter*.

A nyomdai munkálatokat végző Pytheas Könyvmanufaktúra vezetője, *Kelemen Eörs* tájékoztatása szerint az 1490 körül készült kódexet – mint mindennapi használatra szánt könyvet – már papírra másolták. A digitalizált kiadásban a minél jobb olvashatóságra törekedtek, ezért a hajtásoknál, a lapszéleknél az eredeti oldalakról készült felvételeket kissé feljavították.

A hasonmás, azaz fakszimile kiadás len spárgára fűzött, fatáblás, bőrkötéssel készült, az eredetit utánzó bőrszija erősített sárgaréz csattal. A reprint, azaz inkább a használati igényeket kielégítő kiadásból egy bőr- és egy papírkötéses változat készült.

Maga a kódex elektronikusan tanulmányozható a Főszékesegyházi Könyvtár honlapján, a Bibliotheca digitalis/Kódexek menüpontban.

A kötet az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtárban megvásárolható: bibliotheca@bibliotheca.hu (15.000 Ft/bőrkötés, 10.000 Ft/papírkötés).

Forrás: Magyar Kurír

„VEGYÉTEK ÉS EGYÉTEK EZ AZ ÉN TESTEM” ...

Az Érseki Könyvtár 2019. évi időszaki Atárlata a jövő évi budapesti Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus előkészületeihez kapcsolódik. A kiállított könyvtörténeti ritkaságok végigvezetik a látogatót az Eucharisztia Ó- és Újszövetségi előképein, az utolsó vacsora, az alapítás történetén. A tematikus válogatásban kódexek, ősnymtatványok, több száz éves könyvészeti ritkaságok lapjain táruznak fel az Oltáriszentség tiszteletének, ábrázolásának különböző korszakai és gazdag szimbolikája.

Az Oltáriszentségnek mind az Ószövetségben, mind az Újszövetségben vannak előképei. Az Ószövetségben a mannahullás csodája, Mózes vízfakasztása, a húsvéti bárány, Izsák feláldozása vagy Melkizedek följajánlása. Az Újszövetségben

a kánai menyegző, valamint a kenyérszaporítás csodái. Az Eucharisztia alapítása nagycsütörtökön, az utolsó vacsorán történt. Az Oltáriszentség szentírási előképeit, a bibliai étkezéssel kapcsolatos leírásokat, ábrázolásokat mutatjuk be a gyűjtemény 15–16. századi kötetekben.

Anton Koberger nürnbergi nyomdász 1483-ban adta ki *Biblia Germanicaját*. A német nyelvű Biblia több mint 100 fametszetet tartalmaz, ezek között a húsvéti báránylakoma kézzel színezett metszete is megtalálható. Az ősnymtatvány képei nagy hatást gyakoroltak a későbbi bibliaillusztrátorokra. A 16. századi ún. antikva kötetek közül nevezetes kiadás Ifj. Hans Holbein metszeteivel díszített kisméretű képes Biblia (Lyon, 1543.), amelyben a mannaszedés jelenete

látható. Az Oltáriszentséggel hozható kapcsolatba az a gyakran ábrázolt bibliai jelenet, amikor Mózes vizet fakaszt a sziklából – a sziklából csobogó forrás Jézus vérének jelenti. Mózes vízfakasztását a Luther-Biblia 1545-ös kiadásában (Wittenberg, Hans Lufft) Lucas Cranach metszete fába.

A Biblia négy helyen írja le az Eucharisztia alapítását. A könyvtár régi könyv gyűjteményéből most több kézzel írott középkori Biblia kódexet, valamint a könyvnyomtatás első évtizedeiből származó ösnyomtatványt is megcsodálhat a látogató. Többek között az egyik legértékesebb és legszebb 13. századi aranyozott iniciálékkal díszített nagyméretű pergamenkéziratot, mely Szent Pál leveleit tartalmazza Petrus Lombardus párizsi érsek híres kommentárjaival. A *Biblia latina* szintén számtalan aranyalapú, érdekes groteszk állatdíszítésű kis iniciálét tartalmaz. A kódexet záró ún. kolofon szavai alapján János scriptor másolta Szent Lajos király idejében, Párizsban valószínűleg 1250-ben. A könyvtár kódexgyűjteményének könyvfestészeti szempontból legkiemelkedőbb darabja a 15. századi *Psalterium*. A kódex liturgikus használatra készült, egyik díszes oldalán a Fájdalmas Krisztus S iniciáléba festett képe látható.

A párizsi óraskönyvet elsősorban az különbözteti meg a már előtte megjelent hasonló kiadványoktól, hogy nem kézzel írott kódex, hanem nyomtatott könyv (Párizs, 1510.). Ennek ellenére hasonlít a kódex-óraskönyvekhez, hisz lapjai nagyon finoman előkészített báránypapírból készültek, illetve kézzel színezett képek díszítik. E becses műkincs tehát annak az átmeneti korszaknak a terméke, amikor a kódexírás lassanként átadta helyét a könyvnyomtatásnak.

A Nürnbergi Krónika, vagy Schedel-krónika (*Liber Chronicarum, Nürnberg: Anton Koberger, 1493.*) a korai könyvnyomdászat egyik leghíresebb, legpompásabb műve. A krónikában 1809 fametszet található, amelyeket Michael Wolgemut (Dürer mestere) és Wilhelm Pleydenwurff készített. Egyik metszetén az ószövetségi

Melkizedeket ábrázolták, amint bort és kenyeret visz Ábrahámnak. Melkizedek áldozata a keresztre feszítés, az utolsó vacsora és az Eucharisztia előképe. Az 1499-ben kiadott Olmützi missale (*Nürnberg: Georg Stuchs*) pergamen lapra nyomtatott aranyozott kánonképén angyalok gyűjtik kehelybe Krisztus vérének. A kehely a Karoling-kor óta szerepel a keresztre feszítés mellett, mint az Oltáriszentség szimbóluma.

Az utolsó vacsora, az Eucharisztia alapításának ábrázolása a festők, fametszők egyik legkedvesebb, de egyúttal legnehezebb tárgya volt. 1521-ben Strassburgban jelent meg Jacobus de Voragine genovai érsek, hagiográfus *Der heiligen Leben neu getruckt.* („Arany legenda”- Szentek élete) c. műve, Urs Graf német festő és metsző illusztrációival, aki fametszet sorozatot készített Jézus életéről. Ebben a sorozatban találjuk az utolsó vacsora egyik rendhagyó ábrázolását is. Az Arany Legenda (*Legenda aurea sanctorum*) egy korábbi 1488-as nürnbergi kiadása is megtalálható a kiállításban. Ez a példány Anton Koberger nyomdájában készült és 262 színezett fametszetet tartalmaz.

A barokk festészetben az utolsó vacsora képei az Eucharisziára utalnak, ez az ábrázolásmód a könyvművészetben is megjelenik. A rézmetszetekkel illusztrált kiadásokból számos szemet gyönyörködtető példány várja az érdeklődőket. Rómában, 1674-ben jelent meg az *Imagines Veteris ac Novi Testamenti a Raphaela* c. kötet, metszetei a Vatikáni Loggiákban található freskók után készültek. Az Ó- és Újszövetségi jeleneteket Raffaello tanítványai festették. A *Zu Erweckung der Andacht* (Augsburg, 1703.) c. kötet illusztrációit Johann Wilhelm Baur (1607–1640) a barokk kor egyik híres miniatúrafestője, rézmetszője készítette. Az 1712-ben Nürnbergben Christoph Weigel német rézmetsző kiadásában megjelent Bibliaalbum 260 db egész oldalas metszetet tartalmaz, érdekessége, hogy a metszeteket latin és német nyelvű képmagyarázó epigrammákkal nyomtatták. Johann Ulrich Kraus (1655–1719)

német festő, rézmetsző képeivel illusztrált példány a „Történelmi Képes Biblia” (*Historischer Bilder Bibel*, 1705.) az augsburgi rézmetsző művészet egyik kiemelkedő alkotása.

A régi magyar könyvek között regényes sorsú példány a könyvtárunk gyűjteményében őrzött Rákóczi ereklye, a Liliomkert című imádságos-könyv. A kötetet Rákóczi egyik embere vitte magával Törökországba. Az 1780-as években hazatérő száműzöttek Kollonich László érseknek ajándékozták a Rodostóban átkötött márványozott bőrkötésű könyvet. A könyvtábla belső oldalán egy beragasztott papíron Velics Ferenc leírja hosszú útját Rodostótól Kalocsáig. A Liliomkert mellett unicum példány Petrus Canisius 1649-ben Nagyszombatban latin és magyar nyelven megjelent katekizmusa is.

Az Euchrisztia teológiájára a latin egyházatyák közül jelentős hatása volt Milánói Szent Ambrusnak és Szent Ágostonnak. A bázeli Johann Amerbach (1440–1513) egyházatyák szövegeit adta ki egy sorozatban, ő volt az első, aki Szent Ágoston összes munkáját nyomtatásban megjelentette. A bázeli Amerbach nyomda gyönyörű tipográfiával készült ősnymotványait most két példány képviseli (*Augustinus: Sermones de tempore*, 1495., *Ambrosius: Opera*, 1492.). Aquinói Szent Tamás az Eucharisziáról írott műveiben helytálló magyarázatokat adott a szentségről.

A Summa contra Gentiles, (Strassburg, 1472.) kifejezetten nem hívőknek, pontosabban a nem hívőkkel foglalkozó, vitatkozó teológusok, prédikátorok támogatására készült.

Az Eucharisztia a kereszténység legcsodálatosabb, legtitkosabb s leggazdagabb kincse, mely kezdettől fogva meghihlette a keresztény művészeteket. A kiállításban helyet kaptak a templomépítészetről, festészetről, ötvösművészetéről szóló 17–18. századi művészeti albumok. Többek között Andrea Pozzo olasz barokk festő, építész munkája a *Prospettiva de Pittori e Architetti*. (Róma, 1700.) és Joachim Sandrart német festő, rézmetsző művészettörténeti forrásműve a *Teutsche Akademie der edlen Bau-, Bild- und Malereikünste*. (Nürnberg, 1768.). Giovanni Giustino Ciampini olasz pap, történész *Vetera monimenta* c. monumentális, két kötetben (Róma, 1690.) megjelent összefoglalása a korai keresztény templomok és bazilikák építészetét és díszítését, az épületek mozaikjait, festményeit írja le gazdagon illusztrálva. A kötet művészettörténeti értékén túl nagyon fontos forrás, mert az ábrázolások gyakran olyan épületeket, műveket mutatnak be, amelyek mára már elpusztultak.

Az eucharisztikus kiállítás barokk olvasóteremünkben 2020. december 31-ig tekinthető meg.

Grócz Zita

Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár

KULTURÁLIS ÉVAD – PANNONHALMA 2019 – CSEND

Az imádság és a közösségi élet keretében kiemelten a csendre figyel. A bencés közösségnek e döntéséből kiindulva a Pannonhalmi Főapátság 2019-es kulturális és spirituális évadát a csendnek szenteljük. Létezik az elhallgatás, a szembe nem nézés, a megalkuvás cinikus csendje. Létezik a szolidaritás semmit ki nem mondó, mégis mélyen osztozó, együttérző csendje. Létezik a kimondhatatlan események előtti, megrendült csend. És végül létezik a befogadás

és megértés reflektáló vagy éppen a találkozásra kinyíló, önküresítő, gondolat nélküli, meditatív csendje. Reméljük, hogy 2019 itteni eseményei a Pannonhalmával kapcsolatba kerülő vendégek számára kinyitják a csend dimenzióit.

Dejcsics Konrád OSB kulturális igazgató:

A monostor lakói és a városlakók, a szerzetesek, a művészek és a látogatók egyaránt úton vannak a csend felé. Válaszaik még nem tökéletesek. Ám őszinteségük miatt talán mégis a „bölcselet szobrát” formázzák.

CSEND

(Kiállítás a Pannonhalmi Főapátság főmonostori kiállítóterében

2019. március 21. és 2019. november 11. között)

A kiállító művészek: Ember Sári, Kristóf Krisztián, Pálinkás Bence György,

Schuller Judit Flóra, Trapp Dominika

Kurátor: Erdős Nikolett

Kortárs képzőművészek a hallgatásról, a vágyott és az elvárt csendekről, a csend mögötti zajokról. A kiállításra készült munkák a Pannonhalmán tapasztaltakból, a szerzetesek és a diákok meghatározó jelenlétéből indulnak ki, hogy különböző értelmezéseket bejárva hangot adjanak a csendnek.

Erdős Nikolett kurátor:

A csend a kortárs művészet alapanyagaként sokkal megfoghatóbb, mint témájaként. Pusztán megjelenítése helyett égetőbbnek tűnik hiányával vagy olykor árulkodó jelenlétével, az elhallgatással, a kimondani nem tudással foglalkozni, annak a felelősségnek a súlyát latolgatni, hogy meddig maradhatunk

még szótlank. A csend körülírható, de nehezen megragadható, szóvá tenni keveseknek sikerül. A kiállításon kortárs alkotók osztják meg értelmezéseiket a csendről. Személyes történeteket mondanak el – a gondolatok háttérében a Pannonhalmán meghallott csendek húzódnak. A szerzetesekkel, a gimnáziumban tanuló diákokkal és az apátságban dolgozó munkatársakkal folytatott számos beszélgetés alakította a bemutatott műveket, tette érzékelhetővé a csend kereséséhez és fenntartásához szükséges energiákat, a némaság mögötti hangokat. Elérhetetlen és kikényszerített, várakozó és elmélyülő csendek formálták a kiállítást.

TRANQUILLUS DEUS TRANQUILLAT OMNIA A CSENDES ISTEN MINDENT ELCSENDESÍT

(Kiállítás a Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár klasszicista teremkönyvtárában

2019. március 21. és 2020. március 21. között)

A kiállítás rendezője: Ásványi Ilona

A CSEND *minden ember* elemi vágya, élettere, szükséglete, nemcsak a vallásos, hívő emberé. A csend az önmagunkkal és az Istennel való találkozás feltétele, helye, ideje, módja, lehetősége, lelkiállapota. Az önmagunkkal való találkozás általában felzaklató, olykor kiábrándító, elbizonytalanító, de lehet megtisztító, érlelő, nevelő is... mindenképpen helyes *önismerethez* segít és *alázatra* nevel.

A csend nemcsak akusztikai jelenség, hanem a cselekvés hiánya is. Ezen kívül lelkiállapot, melynek íve az értelemmel-akarattal is megteremthető nyugalomtól a derűs, boldog békességig terjed. A mai ember eljutott oda, hogy menekül a csendtől, melyből testi és lelki erőt nyerhetne. Mert a csend lehet félelmetes, aggasztó, nyugtalanító, felzaklató, bántó, süket, félreérthető, megsemmisítő, halotti... is. Csendre nemcsak a hívő embernek, hanem minden embernek szüksége van, hogy találkozzon önmagával és találkozzon – nevezze bár akárki-nek, akárminek – Istenével. A csend lehet beszédes, termékeny, jótékony, gyógyító, nevelő, tanító, gazdagító, érlelő, növelő, elringató, meghitt, titokzatos, megnyugtató, békés...

A csend lehet külső, a körülményeinkre kiterjedő és belső, a lélek élete. Összefügg az egyedülléttel és a magányossággal. Az egyedüllét

életállapot, a magány lelkiállapot. Tudjuk és hiszünk: igazában soha nem vagyunk teljesen egyedül és magányosan sem, hiszen egyedül vagyunk önmagunkkal és egyedül vagyunk Istennel, bár a tér-idő és egyéb földi-emberi kötöttségek miatt, mert embervoltunk látni-hallani-tapintani kíván, mégis „érezhetjük” magunkat egyedül. A lelki élet mesterei ajánlják a külső-belső csendet, azt tanítják, hogy a csönd egyszerre út és egyszerre beteljesedés, éppen ezért csenddél kell válni, mert Isten maga is csendes... ő a CSEND... a béke.

Ásványi Ilona:

A kiállítás a külső és belső csendre törekvő egyes hívő ember és közösségek megszentelt életének sajátosságait ismerteti. A spirituális út, melyet az önmagával és Istennel találkozni kívánó lélek bejár a lectio divinán (szent olvasmányok tanulmányozása), a magán és közösségi imádságon (zsolozsma), a lelkigyakorlaton, elmélkedésen (meditáció) át vezet a szemlélődésig (kontempláció), az isteni igazságokkal foglalkozó szótlanság, csendes, inkább érzelmi, mint racionális lelkiállapotig. A kiállítás bemutatja azokat a kortárs „spirituális kísérőket” is, akik az „imádság iskolájában” jeles kísérői a kereső, útnak induló és már zarándokúton járó, hívő embernek.

LUCIEN HERVÉ – AZ ÉPÍTÉSZET CSENDJE

(Kiállítás a Pannonhalmi Apátsági Galériában
2019. április 12. és 2019. november 11. között)

Kurátor: Gebauer Imola és Judith Hervé

„...a fény, az árnyék és a tér fényképésze”-ként emlegetett művész pályafutása során fotóin keresztül újraértelmezte, és újraalkotta az építészeti alkotásokat. A Csend évében különös hangsúlyt kapnak az emberek jelenlétét mellőző épületfotográfiái. Hiszen Lucien Hervé számára az építészet is az Embert jelenti. „Az Embert, akit mindenben keresett, még akkor is, ha fényképeim legtöbbször elkerülte.”

Gebauer Imola:

Lucien Hervé, aki elsősorban építészeti fotósként járta a világot, minden ember alkotta épített műre – legyen az szakrális vagy profán – érdeklődéssel tekintett. Az emberi teremtő szellemet kereste, mert hitt, ugyan nem Istenben, de az emberben.

Lucien Hervé fotográfiai kifejezőmódjára a Bauhaus képi világa és az expresszionista, két világháború közötti filmek nyelve hatott. Az éles perspektívaváltások, az átlós szerkesztés volt a sajátja, ugyanakkor szívesen választotta a frontális, sőt egészen szimmetrikus megközelítést is. A nézőpontok különbözősége betekintést enged a mű megismerésének folyamatába.

Amikor az „egészet” mutatja meg, annak monumentalitását hangsúlyozza, máskor részleteket választ, és az anyagok és formák tapinthatósága által intim találkozást kínál a művel. Hervé aktívan szemlél, újra és újra körüljárja az épületet, elidőz benne és kísérletezik. Egyfajta játék ez, amellyel közönséget is aktív részvétre hívja meg. A jelen kiállítás Lucien Hervé egykori kiállítás terveit gondolja tovább, végig kalauzol kétezer év szakrális építészetén. Hervé megrendelése nyomán, valamint saját kezdeményezésből öt kontinens számos országába jutott el. Tárlatain dialógust kezdeményezett a formák és korok, ismerős és ismeretlen helyszínek között, szenvedélyesen szeretett látni tanítani. Hervé fotográfiája teljes személyiségét tárja fel: e szakrális terek az emberiségbe vetett hitet mélyítik el, titkaikra, az őket átjáró fényre szeme, intellektusa és szíve lencséje élességével rezonál. Ebben rejlik az ő misztériuma.

forrás: www.pannonhalmifoapatsag.hu

Ásványi Ilona

Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár

lucien
hervé az
építészet
csendje

2019. április 12.
– november 11.

Pannonhalmi
Főapátsági
Könyvtár,
Művelődési és
Sportközpont,
Művelődési Hely,
2019. május 1-2.
Művelődési Hely,
2019. május 1-2.
www.pannonhalmifoapatsag.hu
© Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár

Építés közben
magamat is
én építettem.

(Paul Valéry)

KI KICSODA

AZ EGYHÁZI KÖNYVTÁRAKBAN

Melyik könyvtárban dolgozol? Milyen számodra fontos jellemzőjét emelnéd ki?

2017-ig az Evangélikus Országos Könyvtárban (EOK) dolgoztam, ma pedig az evangélikus levéltárat, könyvtárat és múzeumot egyesítő Evangélikus Országos Gyűjteményben, amely a magyarországi evangélikusok írott és tárgyai örökségének országos hatókörű őrzője, gyarapítója és szolgáltatója.

Dr. Hubert Gabriella

Mióta dolgozol itt? Hogyan kerültél ide?

1988-ban Fabiny Tibor egyháztörténész professzor hívására kerültem közel az evangélikus könyvtárakhoz. Papp Ivánnának, Magda néninek, az EOK akkori vezetőjének a keze alatt kezdtem el megismerni az evangélikus könyvtáruget. Ma is hálás vagyok ennek a kitűnő szakembernek azért, hogy az alapoknál kezdte el a bevezetést.

Teljes munkaidőben 1989 őszétől, dr. Mányoki János igazgatása alatt kezdtem el dolgozni részint az evangélikus teológia könyvtárban, részint a központi könyvtárban, a teológia hittudományi egyetemmel válása után pedig kizárólag az EOK-ban.

Miért, hogyan lettél könyvtáros?

Kerülő úton jutottam el ehhez a hivatáshoz. A szegedi egyetemen másodéves koromtól kezdve az ún. C-szakon régi magyar irodalmat tanultam, kutattam. Gyökerei ennek a maig tartó elköteleződésnek talán abból fakadnak, hogy pápaiként már gimnazista koromba bejártam a református kollégiumi könyvtárba. Az akkoriban még igen mostoha körülmények között lévő könyvtár a pápai jelennél sokkal vonzóbb világot tárt fel előttem: a múltat, a könyvek végtelen kincstárát, az elmélyüléshez szükséges csendet,

és a régi könyvek semmivel össze nem hasonlító illatát.

Szegedi gyakornokként úgy tűnt, hogy az egyetemi világ, a tanítás lesz a pályám, de a családi körülmények egy idő után már Budapesthez kötöttek. Kutatóként korábban már jártam az EOK-ban is, ezért örültem, hogy újra a régi könyvek közelébe kerülhetek. Elvégeztem az ELTÉ-n a könyvtörténet-könyvmuzeológia szakot, s lassan könyvtárossá értem.

Milyen feladatokat látsz el?

Végigjártam a könyvtárosság gyakorlati iskoláját: könyvek pakolása, tisztítása, olvasószolgálat, hagyományos írógépen katalóguscédulaírás, majd átállás a számítógépre, később az online és digitalizált világra. Ma már főként a könyvtárosság számomra legszebb részével foglalkozom: a muzeális állománnyal.

Milyen kihívásokat tartogat a munkád?

A közgyűjteményekben dolgozók számára folyamatos a kihívás. A számunkra még egyértelmű prioritások és értékek, ha nem is kérdőjeleződnek meg, de folytonosan bizonyítanunk kell, hogy a társadalomnak, az egyháznak szüksége van az általunk őrzött értékekre. Ennek vannak pozitív hozadécai: megmutatjuk kincseinket, tartalmat szolgáltatunk, digitalizálunk, s ezáltal sokkal szélesebb kör számára tesszük elérhetővé állományainkat. Egyik negatívuma, hogy gyűjteményeink terjedelme miatt küzdenünk kell a méltó elhelyezésért. Mintha csak mi tudnánk, hogy az őrzés-gyűjtés-feltárás-szolgáltatás közül az első kettő sem szorulhat háttérbe. Ha szakmailag megfelelő elhelyezést nyer a gyűjteményünk, akkor lehetünk nyugodtak. De nagy kihívás az is, hogy a mindennapi adminisztráció mellett maradjon idő a szakmai munkára.

KI KICSODA

AZ EGYHÁZI KÖNYVTÁRAKBAN

Milyenek látod a mai magyar könyvtárügyet, benne az egyházi könyvtárak helyzetét?

Művelt könyvtárosokra van szükség. Hosszú évekbe telik, amíg valaki megismeri saját könyvtárát, olvasóit, azt a közeget (fálat, várost, egyházat), amelyben dolgozik. Szerencsére az élethossziglan való tanulást nem most találták ki: az igazi könyvtáros mindig tanult. A magyar könyvtárügy, ahogy más kulturális terület is, nem pénztermelő vállalkozás. Csak a benne dolgozók hitelessége, elkötelezettsége, rugalmassága és a múlt értékeire támaszkodó jövő építés teheti elfogadottá a társadalomban. A Közgyűteményi Digitalizálási Stratégia vagy az OSZK által ígért Országos Könyvtári Platform ígéretesnek tűnik, ha megvalósul.

Az egyházi könyvtárak hosszú munkával kivívták helyüket a szakkönyvtárak, felsőoktatási könyvtárak között, nem zárványokként kezelik őket, elismerik az ott dolgozók szakértelmét. Az EKE sokat tett azért, hogy a világi és az egyházi könyvtárügyet ma már egységben kezeli a szakma és a minisztérium is. De fontos plusz, hogy megélhetjük közben a hívó emberek közösségének megtartó erejét is.

Az egyházi könyvtárak, levéltárak és múzeumok feladatainak egy része, az előttünk álló kihívások közösek. Ha építünk egymás munkájára, együttműködünk, hatékonyabban dolgozhatunk és tovább erősíthetjük jelenlétünket a gyűjteményi világban. Nehéz feladat, hogy úgy kell megfelelni az új kihívásoknak, hogy közben az alapfeladatok ellátása se sérüljön.

Milyen hobbid, szabadidős elfoglaltságaid vannak?

A szabadidő általában mindenkinek kevés. A hajdani hobbitra, az utazásra, ma már nincs lehetőségem. De szabadidős elfoglaltságom bőven akad a tágabb és a szűkebb családon belül. Igyekszem, amennyire tudok, az evangélikus egyházi mindennapokban is részt venni, a megszerzett tudást közérthető formában is átadni. Az élethossziglan tartó kutatási szenvedély sem hagyott el, amikor tudom, kiveszem a kutatónapomat, hogy egy-egy irodalom- vagy könyvtörténeti problémával bibelődjek. Ezek között a legfontosabb számomra a gyülekezeti énekek és énekeskönyvek, valamint az EOK történetének a kutatása.

Mit jelent számodra az olvasás? Melyek a legfontosabb, meghatározó olvasmányélményeid?

Erre a két kérdésre közösen válaszolnék. Az olvasás szeretetét édesanyám oltotta belém, így szinte nem telhet el nap olvasás nélkül. Magyar irodalom és orosz szakosként végeztem. Így igen nehéz lenne megmondani, mi a legfontosabb olvasásélményem. Gimnazistaként talán Ady, József Attila, Radnóti, Jókai, Homérosz, Puskin, Tolsztoj volt a legmeghatározóbb. Később a régi magyar irodalom mellett szinte az egész világirodalom. Mivel folyamatosan sok szakirodalmat kell olvasnom, néha fellázadok. „Kiveszek” egy-egy hétvégi szabadnapot, hogy hosszabb ideig, egyvégtében olvashassak (régiek közül pl. Esterházyt vagy az orosz klasszikusokat és az újabbak közül legutóbb Paul Auster vagy Szilasi László könyveit).

*Dr. Hubert Gabriella
Evangélikus Országos Gyűjtemény*

KITEKINTŐ

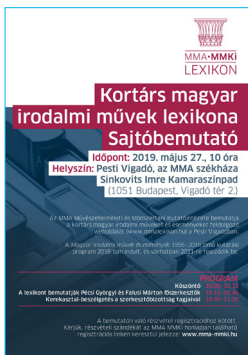
SAJTÓBEMUTATÓ – KORTÁRS MAGYAR IRODALMI MŰVEK LEXIKONA

A Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézete (MMA MMKI) 2019. május 27-én hozza nyilvánosságra a kortárs magyar irodalmi műveket és eseményeket bemutató weboldalát (www.mmalexikon.hu) a Pesti Vigadóban. A Magyar irodalmi művek és események 1956–2016 című kutatási program 2018-ban indult, és várhatóan 2021-

re nyolcszáz szócikkben dolgozza fel a magyar irodalom hatvan évét. Az ingyenesen elérhető és folyamatosan frissülő honlap mellett az MMA MMKI nyomtatott formátumú lexikonban is közzé fogja tenni a kutatás eredményeit. A lexikon célja a kortárs magyar irodalom értékeinek tudatosítása és népszerűsítése.

Az irodalmi lexikon szócikkeit a kutatócsoport tagjai, valamint felkért külső szakértők választják és írják. A kutatócsoport, egyben a szerkesztőbizottság vezetői *Pécsi Györgyi* és *Falusi Márton*, tagjai pedig *Elek Tibor*, *Jánosi Zoltán*, *Márkus Béla*, *Nagy Gábor*, *Papp Endre*, *Smid Róbert*, *Sturm László*, *Szörényi László*, *Toldi Éva*, *Tóth László*, *Vasy Géza*. A sajtóbemutatót *Kocsis Miklós*, az MMA MMKI igazgatója nyitja meg, *Pécsi Györgyi* és *Falusi Márton* ismertetik a kutatás célkitűzéseit, módszereit, valamint a lexikon szerkezetét és honlapját. Ezt követően a szerkesztőbizottság tagjai nyilvános kerekasztal-beszélgetésen vesznek részt.

Az MMA MMKI a kortárs művészeti szemléletmódok, stílusok lehető legátfogóbb feltárására és elemzésére törekedve tervezi, hogy

a lexikon tárgykörét más művészeti ágakra is kiterjeszti. A Magyar irodalmi művek és események 1956–2016 című kutatás a kortárs irodalom sokszínűségét, gazdagságát, plurális és nyitott jellegét igazolja. A lexikon műközpontú és horizontális megközelítésben, évről évre, időrendben haladva, de számtalan kereszthivatkozást létesítve az 1956 és 2016 között kiadott legfontosabb

magyar szépirodalmi műveket, valamint az irodalmi gondolkodást meghatározó eseményeket vizsgálja. Az első olyan áttekintés, amely az összmagyar irodalmat veszi alapul, amelynek a határon túli alkotások integráns részei.

Mivel az MMA MMKI a munkát nyomtatott kézikönyv formájában is nyilvánosságra kívánja hozni, a szerkesztőbizottság elfogadta azt a szempontot, hogy egy szerző legfeljebb öt könyvről készüljön szócikk, és a hozzájuk kapcsolt, válogatott szakirodalom is legfeljebb öt értekező művet tartalmazzon. A nagyszabású vállalkozás egyszerre nyújt eligazodást a szakma, az oktatás és a tágabb értelemben vett olvasóközönség számára. A világos, jól követhető és rövid elemzések az irodalomtörténet korszerű módszereiből kiindulva, ismeretterjesztő céllal hívják föl az érdeklődők figyelmét a kortárs magyar irodalom jelentős teljesítményeire. A sajtóbemutató az MMA MMKI a kutatás első évében elkészült kétszáz szócikket publikálja.

Forrás: <https://bit.ly/2I7w6Ho>
<https://bit.ly/2KG8tHJ>

ÖRÖKZÖLD

A KAPOSVÁRI SZABÓMUNKÁSOK
SZAKEGYLETÉNEK KÖNYVTÁRA

Könyvtártörténeti kutatásaink az utóbbi években egyre nagyobb érdeklődéssel fordulnak a szakszervezeti könyvtárak története felé.

Ez a kérdés meg is érdemli a fokozott figyelmet, hiszen a munkásság legfejlettebb tagjai egészen a felszabadulásig innen szerezték be olvasnivalóikat, így e könyvtáraknak nagy szerepe volt az osztályharcos munkásság öntudatának kialakításában.

Jellemző a könyvtárak jelentőségére a szakszervezeti mozgalomban, hogy az OSZK Kisnyomtatványtárában található nagyszámú szakegyleti alapszabálynak úgyszólván mindegyike – többek közt – könyvtár fenntartásában jelöli meg az egyet célját s a vezetőség tagjai közt felsorolja a könyvtárost is. Sajnos a felszabadulás előtti és alatti viharos események következtében a legtöbb szakszervezeti könyvtár anyaga elkallódott, s így a tanulmányok túlnyomó része inkább a könyvtárak történetével, mint anyagával foglalkozik, s ez fokozottan érvényes az első világháború előtti időkre, mely korból még katalógus is csak kevés maradt.

A kaposvári szabómunkások szakegylete könyvtárának katalógusa* egymagában nem képes ugyan ezt az űrt betölteni, már csak azért sem, mert egy vidéki és valószínűleg kis szervezet (az 1900-as népszámlálás idején 261-en dolgoztak Kaposváron a ruházati

iparban, a mestereket is beleértve)** kis könyvtár a volt (119 mű 148 kötetben). De éppen kis voltában bizonyítja, hogy a szakszervezeti könyvtárak közül a legszerényebbek is színvonalat képviseltek.

A tárgyilagosság kedvéért meg kell jegyezni, hogy ez a 119 mű nem mind képvisel névót, sőt megtalálható néhány annak idején rendkívül népszerű, de értéktelen író kötete is (BENICZKYNÉ, MARLITT, OHNET), ám a könyvek összetételére nem ezek jellemzőek. S még csak nem is az, hogy szerepelnek a kor elismert, népszerű írói (JÓKAItól tizenkét, MIKSZÁTHtól két mű és az általa szerkesztett almanach két kötete, továbbá az ekkor már halott, de változatlanul népszerű VAS Gereben két műve), vagy, hogy EÖTVÖS *Karthausijából* két példány is akad és megtalálhatók PETŐFI összes költeményei. A könyvtár arculatának jellegzetes színét az adja meg, hogy megvan a korabeli társadalom kérélelhetetlen bírálójának, TOLNAI Lajosnak az *Oszlobárója*, s több városi jellegű, eszmeileg is progresszívebb író – BRÓDY Sándor, KABOS Ede, KÓBOR Tamás – s a világnézetében sok szempontból a szocializmushoz közelálló THURY Zoltán munkái. Ide sorolhatók bizonyos mértékig a fiatal MOLNÁR Ferenc *Éhes városa* és KISS József versei is. A kevés számú nem szépirodalmi mű mellett (BOROS Vilmos: *II-ik Rákóczi Ferenc*, GRACZA György könyve a szabadságharc történetéről)

* A Kaposvári Szabómunkások Szakegyletének Könyvtári Jegyzéke. Kaposvár, 1902. OSZK Kisnyomtatványtár. Munkás füzetek 1869–1944. 2.

** *Magyar Korona Országainak 1900 évi népszámlálása II. rész. A népesség foglalkozása községenként. 237. I.*

számunkra a magyar nyelvű könyvek közül a legfigyelemreméltóbb MEZŐFI Vilmos *A tőke nyomorultjai* c. műve. MEZŐFI az 1890-es években a Szociáldemokrata Párt egyik legagilisabb vezetője volt (igaz, hogy a katalógus megjelenése idején már elhagyta a pártot és külön utakra lépett). Könyve dr. RAJNA Géza álnéven jelent meg.***

A külföldi szépirodalom is válogatott anyaggal van képviselve. DAUDET három DOSZTOJEVSZKIJ és TOLSZTOJ két-két műve (az utóbbitól a *Karenina Anna* és a *Feltámadás*) mellett eltölpül PREVOST Marcelnek (aki pedig maga is a Francia Akadémia tagja volt) három regénye. Számban felülmúlja őket VERNE, kitől hat könyv is megtalálható. A legtöbb művel képviselt idegen író azonban, és ez mindjárt jellegzetes arcot is ad a könyvtárnak, ZOLA, akinek nyolc munkája is szerepel a katalógusban. Ezeknek a műveknek a magyar fordításai nem sokkal a katalógus kinyomtatása előtt jelenhettek meg. Nyolc regény ZOLÁtól, kinek személye ekkor még saját hazájában is a viharok középpontjában állt, s kinek neve ebben az időben többek közt a nemrégén lezajlott DREYFUS-ügy kapcsán is egyre inkább a baloldali progresszív

mozgalmak lobogója lett, ez igen lényeges adalék a korabeli szocialista könyvtárak álmányának ismeretéhez. 119 mű, köztük tizennégy JÓKAI, ezenkívül MIKSZÁTH, TOLNAI Lajos, THURY Zoltán, BRÓDY Sándor, MOLNÁR Ferenc, DAUDET, DOSZTOJEVSZKIJ, TOLSZTOJ, VERNE munkái és mindenekelőtt nyolc ZOLA-regény 1902-ben, ez önmagában véve is figyelemre méltó. Még elgondolkoztatóbb azonban ez a tény akkor, ha figyelembe vesszük, hogy a 148 kötetes kis kaposvári könyvtár minden valószínűség szerint a legszerényebbek, leggyengébbek egyike lehetett a korabeli szakszervezeti könyvtárak között.

*** *Magyar Irodalmi Lexikon II. kötet 226. 1.*

Forrás: Indali György: A kaposvári szabómunkások szakegyletének könyvtára in *Magyar Könyvszemle* 85 (1969/2) 158–159.

A kiadvány változatlan formában és tartalommal szabadon terjeszthető, felhasználható, nyomtatható, sokszorosítható és korlátozás nélkül közzétehető!

Lezárva: 2019. június 10.

Felelős kiadó: az Egyházi Könyvtárak Egyesülése elnöke

Kiadó: Egyházi Könyvtárak Egyesülése

Felelős szerkesztő: Török Beáta Tördelte: Tegzes Béla
Az Egyesülés székhelye: 1092 Budapest, Ráday utca 28.

A szerkesztőség címe: 1052 Budapest, Piarista köz 1.

E-mail: biblio@sapientia.hu Telefon: 1-486-4421

Nyomtatott kiadás: ISSN 2064-9290

Online kiadás: ISSN 2416-0229